

Hur står det till med kompetensförsörjningen i Jönköpings kommun?

JÖNKÖPINGS
KOMMUN

Stadskontorets utredningsenhet

Utredare

Sofia Wixe

Omslag och layout

Lena Holmberg

Kontakt

Sofia Wixe

036-10 53 55

sofia.wixe@jonkoping.se

Innehållsförteckning

	Sid
SAMMANFATTNING	5
INLEDNING	7
KUNSKAP GENOM UTBILDNING	9
Branscher	12
Utbildningsinriktning	16
Övergång till högre studier	18
Arbetsplatsområden	21
KOMPETENS GENOM YRKESERFARENHET	25
Yrken med krav på fördjupad högskolekompetens	26
Branscher	28
MATCHNING PÅ ARBETSMARKNADEN	31
Högutbildade	32
Branscher	33
DEM FLYTTAR HIT OCH HÄRIFRÅN?	37
Utbildningsinriktningar	38
Riktad flyttning	39
Åldrar	42
Studenter	43
KOMMANDE BRISTYRKEN?	48
TEKNIK- OCH KUNSKAPSINTENSITET I NÄRINGSLIVET	50
LÖNEUTVECKLING	56
SLUTSATSER OCH REKOMMENDATIONER	60
KÄLLOR	62
DEFINITIONER	62

Sammanfattning

Tillgång till kunnig och kompetent arbetskraft, en väl fungerande matchning på arbetsmarknaden, samt förmågan att behålla och attrahera personal med rätt kompetens spelar en betydande roll för företags och organisationers möjligheter till ökad produktivitet, innovation och förnyelse, vilket i sin tur påverkar kommunens möjligheter till tillväxt och utveckling. Just kompetensförsörjning lyfts ofta fram som en av de största utmaningarna som både näringslivet och offentlig sektor står inför. Denna rapport belyser därför olika aspekter av kompetensförsörjning för Jönköpings kommun.

Sedan 1985 har det skett betydliga förändringar i befolkningens utbildningsnivå, där förändringarna i Jönköpings kommun följer riket som helhet. Andelen med enbart grundskoleutbildning (lågutbildade) har minskat drastiskt medan andelen med minst tre års eftergymnasial utbildning (högutbildade) har ökat från 9 procent 1985 till 28 procent 2017. Andelen som går vidare till högre utbildning direkt efter gymnasiet har dock sjunkit under de senaste åren. Personer i yngre åldrar samt kvinnor har högre utbildningsnivå, där gapet mellan könen ökar med tiden. Inrikes födda har högre genomsnittlig utbildningsnivå än utrikes födda, vilket beror på att en högre andel utrikes födda är lågutbildade.

Högutbildade arbetar i mycket hög utsträckning inom vård och omsorg, utbildning samt offentlig förvaltning och försvar, varav majoriteten är kvinnor, medan lågutbildade framför allt återfinns inom handel och tillverkning. Det finns tydliga skillnader mellan könen gällande utbildningsinriktningar, på både gymnasial- och eftergymnasial nivå, vilket återspeglar sig i könsskillnader gällande branscher. Mot bakgrund av skillnader i branschstruktur och könsstruktur mellan kommunens arbetsplatsområden följer det naturligt att även utbildningsnivån varierar. Centrum Väster har högst andel högutbildade med 46 procent medan endast 6 procent av de sysselsatta på Barnarps landsbygd (inklusive Torsviks industriområde) har minst tre års eftergymnasial utbildning.

Kompetens mäts även genom yrkesklassificeringar, där yrken med krav på fördjupad högskolekompetens är kommunens största yrkesgrupp som dessutom har ökat mest sedan 2014. Inom denna grupp jobbar kvinnor framför allt i yrken som grundskollärare, fritidspedagoger och sjuksköterskor, medan män jobbar som IT-arkitekter och systemutvecklare samt inom civilingenjörsyrken. Jobb som kräver fördjupad högskolekompetens finns företrädesvis inom branscherna utbildning, vård och omsorg, samt offentlig förvaltning. Personer med gymnasieutbildning samt de som jobbar i yrken som kräver just gymnasiekompetens finns främst inom branscherna vård och omsorg, handel samt tillverkning.

Närmare 80 procent av de sysselsatta i Jönköpings kommun har ett yrke som matchar deras utbildningsbakgrund. Inrikes födda har betydligt högre matchningsgrad än utrikes födda, likaså har en högre andel kvinnor än män jobb som helt matchar deras utbildning. Högutbildade är generellt sett bättre matchade på arbetsmarknaden, dock inte inom alla branscher. Medan andelen matchade anställda överstiger 90 procent inom utbildning, vård och omsorg, samt offentlig förvaltning, saknar drygt 70 procent av de högutbildade inom hotell- och restaurangverksamhet matchning mellan utbildning och yrke.

Vård och omsorg, offentlig förvaltning samt utbildning är även de tre branscher där jobben som enligt yrket kräver fördjupad högskolekompetens i störst utsträckning är tillsatta med personer med passande kvalifikationer. Inom övriga branscher är

matchningsgraden lägre, framför allt gällande helt matchade jobb. Inom tillverkning är över 80 procent av jobben som kräver fördjupad högskolekompetens matchade men bara hälften av dessa jobb är tillsatta med arbetskraft som helt lever upp till kraven. Det tyder på svårigheter att rekrytera specialistkompetens till företag inom tillverkningssektorn.

Mellan 2015 och 2017 flyttade ungefär 12 500 personer från Jönköpings kommun till övriga Sverige medan drygt 12 700 flyttade hit från andra delar av landet. Män flyttar i något högre grad inom Jönköpings län medan kvinnor tycks ha större benägenhet att flytta till/från övriga riket. Kommunen har negativ nettoflyttning av högutbildade gentemot både övriga länet och riket, vilket framför allt beror på att fler kvinnor flyttar från än till kommunen. Till övriga länet tappar Jönköpings kommun högutbildade inom främst hälso- och sjukvård och pedagogik, samt teknik och teknisk industri, medan högutbildade inom framför allt företagsekonomi, handel och administration flyttar till övriga riket. Högutbildade flyttar i första hand till Stockholm och Göteborg medan det bland gymnasieutbildade sker störst in- och utflyttning gentemot Nässjö och Habo kommun.

Flyttbenägenheten är som störst i tidig 20-årsålder, vilket kan förklaras av flyttningar för högre utbildning. Drygt en fjärdedel av studenterna vid svenska högskolor och universitet som var folkbokförda i Jönköpings län innan de påbörjade sina studier återfinns dock vid Högskolan i Jönköping. Övriga flyttar antingen till närliggande städer med större lärosäten som Linköpings Universitet och Linnéuniversitet eller till storstäderna. Utöver studenter från Jönköpings län rekryterar Högskolan i Jönköping studenter från främst Västra Götalands län. I jämförelse med övriga lärosäten attraherar Högskolan i Jönköping en hög andel internationella studenter, vilket ligger i linje med högskolans profil.

I Jönköpings kommun är 20,2 procent av de sysselsatta 55 år eller äldre. Bland yrken med krav på fördjupad högskolekompetens märks en hög andel äldre inom flertalet läraryrken, framför allt special- och yrkeslärare, samt olika typer av specialistsjuksköterskor. Skogsbruk återkommer inom både yrken som kräver gymnasiekompetens och yrken som kräver fördjupad högskolekompetens. Bland yrken som kräver någon form av högskolekompetens märks också kartingenjörer och landskapsarkitekter. En hög andel sysselsatta som närmar sig pensionsåldern kan innebära att yrket är ett kommande bristyrke.

För att behålla och attrahera kompetent arbetskraft, särskilt personer med specialistkompetens, behöver kommunen attraktiva arbetsgivare som verkar inom kunskaps- och teknologi-intensiva branscher. Jönköpings kommun står sig relativt väl i förhållande till riket när det gäller teknologi-intensiteten i tillverkningssektorn. Det finns dock kommuner av liknande storlek med fler jobb inom hög- och medium-högteknologiska näringsgrenar, t.ex. Västerås och Linköping, liksom det finns kommuner som erbjuder färre möjligheter till teknologi-intensiv sysselsättning, t.ex. Helsingborg och Norrköping. När det gäller kunskapsintensiteten inom tjänstesektorn står sig kommunen inte fullt lika väl i jämförelse med riket, särskilt inte inom högteknologiska och finansiella tjänster.

Finans- och försäkringsverksamhet samt informations- och kommunikationsverksamhet har den högsta medelinkomsten i Jönköpings kommun. Det är dock dessa två branscher som visar den svagaste löneutvecklingen sedan 2010, även i förhållande till jämförbara kommuner. Bland kommuner av liknande storlek har Jönköping lägst årlig medelinkomst inom tillverkning, även inom företagstjänster tycks lönerna ligga relativt lågt. Löneökningen är dock relativt hög inom fastighetsverksamhet, byggverksamhet och handel.

Inledning

Kunnig och kompetent personal är centralt för företags och organisationers förmåga till innovation, tillväxt och förnyelse, samt för förmågan till effektivt nyttjande av resurser. Innovation, tillväxt och förnyelse är å sin sida centralt för företags konkurrenskraft och överlevnad. Det gäller tillverkningsföretag som ofta verkar på en global marknad och i takt med utvecklingen av informations- och kommunikationsteknologier gäller det i allt högre grad även tjänsteföretag. Likaså spelar kunskap och kompetens i arbetskraften på en *plats*, till exempel en kommun eller en tätort eller till och med ett delområde inom kommunen, en central roll för platsens möjlighet till tillväxt och utveckling. Ett företag påverkas nämligen inte bara av sina interna produktionsfaktorer utan även av externa effekter som kommer av den miljö som företaget verkar i.

Sådana externa effekter handlar framför allt om möjligheten till informations- och kunskapsspridning mellan individer och mellan företag. Företag och organisationer kan alltså lära av varandra, om de har kompetenta medarbetare som kan nyttja ny kunskap och nya idéer och som kan omsätta dessa i den egna verksamheten.¹ Dessa lärandeeffekter faller under begreppet agglomerationsekonomier, vilket innefattar olika typer av fördelar av att vistas i mer tät miljöer.² För att dessa lärandeeffekter ska komma till stånd krävs det således en viss kritisk massa av t.ex. företag och arbetskraft. Trots en utbredd tillgång till informations- och kommunikationsteknik pekar forskning dessutom på att kunskapsspridning ofta är begränsad till en relativt liten geografisk yta.³ Det handlar alltså om grannskaps- eller delområdeseffekter snarare än kommun- eller regionövergripande effekter.

Det är dock relativt få personer som bor och arbetar inom samma delområde,⁴ och forskning visar att människor är benägna att arbetspendla upp till restidsavstånd på 45 minuter.⁵ Den relevanta arbetsmarknaden där företag rekryterar arbetskraft och där arbetstagar söker efter jobb består därmed ofta av hela kommunen samt i många fall av omkringliggande kommuner. Enligt Tillväxtverkets indelning av Sveriges 290 kommuner i 60 funktionella analysregioner (FA-regioner) ingår Jönköping i samma lokala arbetsmarknad som nio av länets övriga kommuner samt Ydre kommun i Östergötlands län. Med en befolkning på drygt 137 000 står Jönköpings kommun för närmare hälften (47,8 procent) av folkmängden i FA-regionen medan övriga kommuner är betydligt mindre befolkningsmässigt, från 31 000 i Nässjö till 3 700 i Ydre.

FA-regionindelningen baseras på en prognos för hur lokala arbetsmarknader kommer att utvecklas fram till år 2025.⁶ Även om den definierade lokala arbetsmarknaden för Jönköpings kommun sträcker sig utanför kommunens gränser är den största arbetspendlingen ändå inomkommunal, och en mycket stor del av den mellankommunala pendlingen

¹ Detta benämns ofta som "absorptive capacity", se Cohen och Levinthal (1989), *Absorptive capacity: A new perspective on learning and innovation*, Administrative Science Quarterly 35(1).

² Se *Näringslivsdynamik, städer och agglomerationsekonomier – forskningsöversikt och agenda*, Tillväxtanalys 2017:08 för en översikt.

³ Se t.ex. Andersson, Klaesson och Larsson (2016), *How local are spatial density externalities? Neighborhood effects in agglomeration economies*, Regional Studies 50(6).

⁴ Sysselsättnings- och pendlingsutveckling 2010-2016, Stadskontoret, Jönköpings kommun, 2018.

⁵ Johansson (redaktör) (2004), EUOPAKORRIDOREN – Resvolym, pendling och regionförstoring, Institutet för Näringslivsanalys, Internationella Handelshögskolan i Jönköping.

⁶ <https://tillvaxtverket.se/statistik/regional-utveckling/regionala-indelningar/fa-regioner.html>

sker fortfarande gentemot de geografiskt mycket närliggande kommunerna Habo, Nässjö och Vaggeryd.⁷

Tillgång till kunnig och kompetent arbetskraft i kommunen ökar möjligheterna till att rekrytera lämpliga medarbetare och säkra sin kompetensförsörjning, vilket är en utmaning för många företag både i tätorterna och på landsbygderna. Tack vare sin storlek och relativt diversifierade arbetsmarknad har Jönköpings kommun en god potential till kompetensförsörjning och matchning på arbetsmarknaden. Större chans till matchning mellan arbetstagare och arbetsgivare tillsammans med högre kvalitet i matchningen är ytterligare en fördel av täta miljöer som faller under begreppet agglomerationsekonomier. För att behålla och attrahera kunnig och kompetent personal till kommunen krävs det dock attraktiva arbetsgivare, t.ex. inom teknik- och kunskapsintensiva näringsgrenar, som erbjuder konkurrenskraftiga löner. Även Högskolan i Jönköping spelar en central roll i att attrahera och framför allt utveckla och bidra med kompetens till kommunens näringsliv och offentlig sektor.

I denna rapport görs en kartläggning av tillgången till kunskap och kompetens i Jönköpings kommun, samt hur arbetskraften har förändrats över tid. Rapporten belyser hur kunskapen och kompetensen fördelar sig i kommunen, branschmässigt och geografiskt, samt skillnader mellan män och kvinnor, inrikes och utrikes födda, och personer i olika åldrar. Rapporten visar dessutom hur bra arbetsgivarna i kommunen är på att nyttja den kunskap och kompetens som faktiskt finns att tillgå.

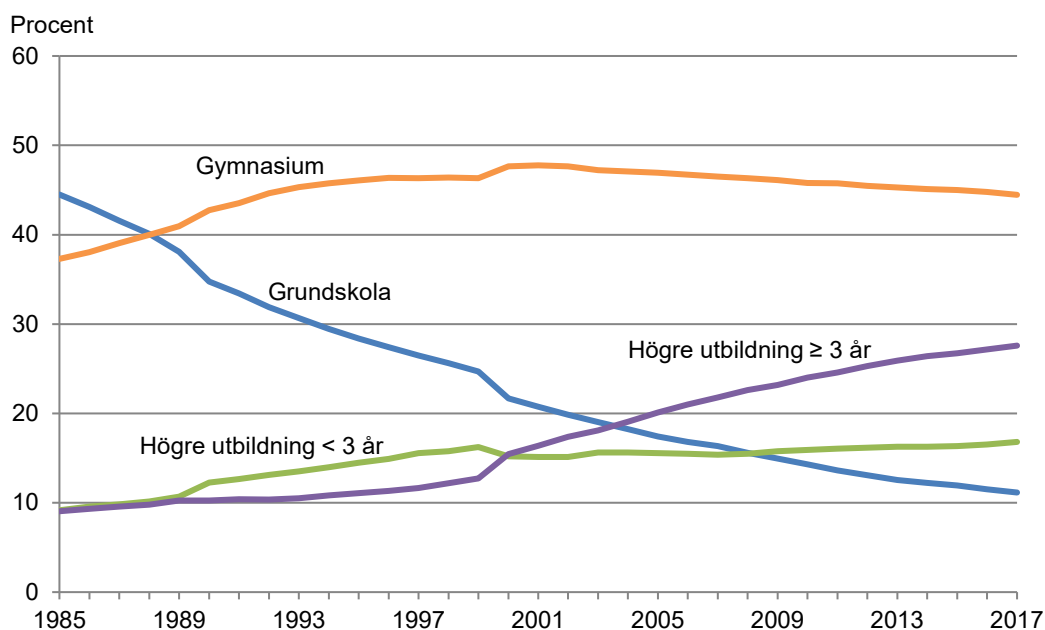
⁷ Sysselsättnings- och pendlingsutveckling 2010-2016, Stadskontoret, Jönköpings kommun, 2018.

Kunskap genom utbildning

Kunskap och kompetens kan mätas på många olika sätt, där formell utbildning ofta lyfts fram som en central faktor. En nyligen utgiven rapport⁸ visar att nästan 50 procent av tillväxten i det svenska näringslivet mellan 2001 och 2010 kan förklaras av ökningen av högutbildade, trots att denna grupp endast utgjorde 22 procent av arbetskraften. Teknisk utveckling och kapitalinvesteringar förklarar ungefär en fjärdedel vardera av tillväxten medan ökningen av lågutbildade står för cirka fem procent. Skillnaden i bidrag till tillväxten kan förklaras av att högutbildade är två till tre gånger mer produktiva än lågutbildade.⁹

Diagram A visar på förändringen i utbildningsnivå för befolkningen i åldersgruppen 25–64 år i Jönköpings kommun sedan 1985. Förändringarna som har skett i Jönköpings kommun speglar i mycket hög grad motsvarande förändringar bland befolkningen i riket som helhet.

Diagram A **Andel personer 25–64 år (%) med enbart grundskoleutbildning, gymnasial utbildning, samt kortare respektive längre eftergymnasial utbildning i Jönköpings kommun 1985–2017 (nattbefolkning)**¹⁰

De senaste 20 åren visar på drastiska förändringar av utbildningsnivån i Jönköpings kommun, särskilt gällande andelen av befolkningen med enbart förgymnasial utbildning, d.v.s. lågutbildade. 1985 var denna grupp störst och utgjorde 44 procent av befolkningen i åldrarna 25–64. 2017 är gruppen med enbart grundskoleutbildning istället minst av de

⁸ Eklund och Pettersson (2017), *Högskola i otakt*, Dialogos förlag, Stockholm.

⁹ Se Eklund och Pettersson (2017), *Högskola i otakt*, Dialogos förlag, Stockholm, för redovisning av beräkningar.

¹⁰ Diagram A innehåller två tidsseriebrott p.g.a. kvalitetshöjande åtgärder, dels 1990 och dels 2000, vilket gör att jämförelser över tid ska göras med försiktighet. För mer information, se: <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/utbildning-och-forskning/befolkningens-utbildning/befolkningens-utbildning/produktrelaterat/Fordjupad-information/kvalitetshojningen-i-utbildningsregistret-ar-2000/>

fyra grupperna i Diagram A, drygt var tionde istället för nästan varannan är nu lågutbildad. Detta är en betydelsefull utveckling eftersom personer som saknar gymnasial utbildning ofta står långt ifrån arbetsmarknaden.

Den andra stora förändringen gällande utbildningsnivå är att andelen med längre eftergymnasial utbildning, d.v.s. högutbildade, har ökat från knappt 10 procent 1985 till 28 procent 2017. Andelen med någon form av högre utbildning är i slutet av perioden till och med lika stor som andelen med gymnasial utbildning. Att andelen med gymnasieutbildning sjunker kan förklaras av att det är fler som går vidare till högre utbildning, inte att det är fler som stannar vid enbart grundskoleutbildning.

Det finns dock betydliga skillnader i utbildningsnivå mellan kvinnor och män, mellan olika åldersgrupper, samt mellan inrikes och utrikes födda, vilket visas av Diagram B-Diagram D.

Diagram B **Andel kvinnor respektive män 25–64 år (%) med enbart grundskoleutbildning, gymnasial utbildning, samt kortare respektive längre eftergymnasial utbildning per åldersgrupp i Jönköpings kommun 2017 (nattbefolkning)**

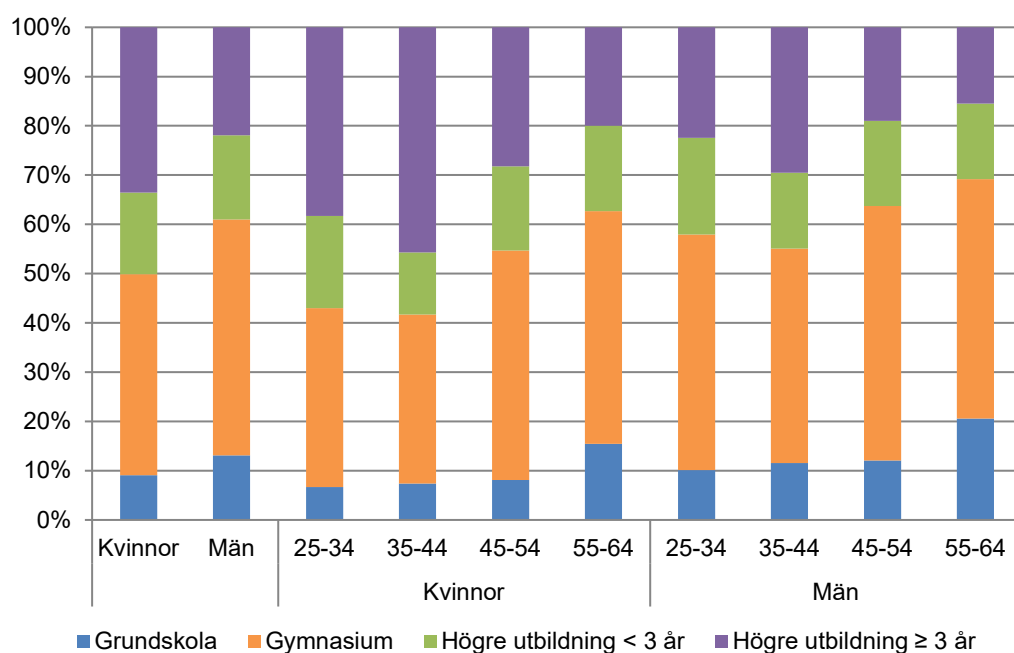
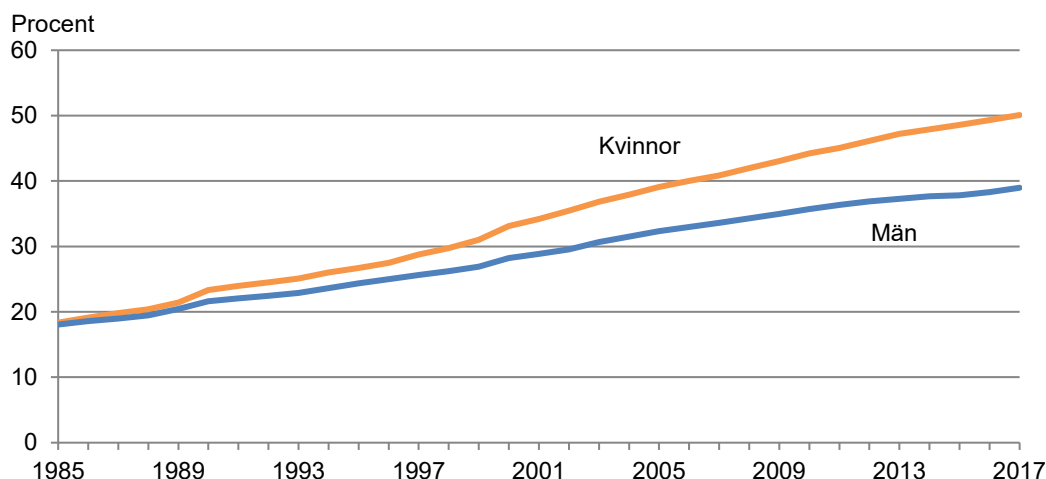

Diagram B visar att utbildningsnivån är högre bland kvinnor än bland män, drygt hälften av kvinnorna i Jönköpings kommun har någon form av eftergymnasial utbildning medan drygt 60 procent av männen saknar högre utbildning. Gällande skillnader mellan åldersgrupper är mönstret detsamma inom båda könen. Bland både kvinnor och män är andelen högutbildade större bland den yngre befolkningen än bland den äldre, vilket är en förklaring till att utbildningsnivån generellt sett ökar över tiden (Diagram A). I alla åldersgrupper är dock andelen med eftergymnasial utbildning betydligt högre bland kvinnor än bland män, vilket särskilt gäller i de två yngre åldersgrupperna. Detta tyder på att utbildningsnivån hos kvinnorna i Jönköpings kommun ökar i snabbare takt än utbildningsnivån bland männen, något som bekräftas av det ökande gapet mellan kurvorna i Diagram C.

Diagram C **Andel kvinnor respektive män 25–64 år (%) med eftergymnasial utbildning i Jönköpings kommun 1985–2017 (nattbefolkning)**

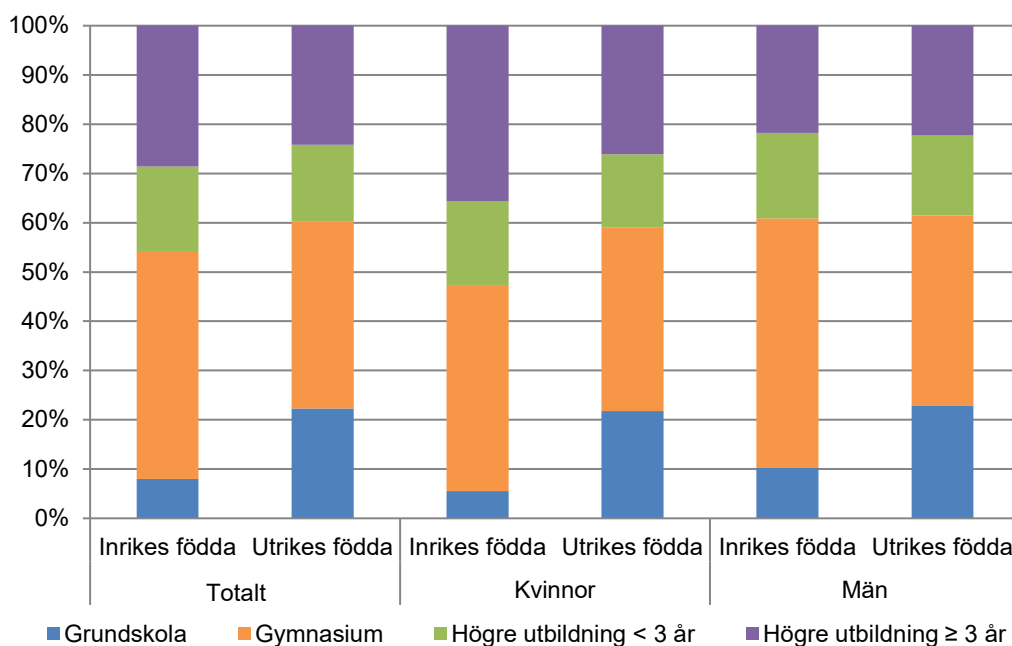

Utbildningsnivån bland befolkningen i Jönköpings kommun skiljer sig även mellan personer som är inrikes respektive utrikes födda, vilket visas av Diagram D som också tar hänsyn till kön. Andelen män med eftergymnasial utbildning är dock ungefär lika stor bland inrikes och utrikes födda. Andelen högutbildade kvinnor är istället betydligt större bland inrikes än bland utrikes födda, 35,7 procent av inrikes födda kvinnor i Jönköpings kommun har en minst treårig eftergymnasial utbildning gentemot 24,2 procent bland utrikes födda kvinnor. Oavsett bakgrund är dock kvinnorna högutbildade i högre utsträckning än männen, vilket bekräftas i Diagram B ovan. Skillnaderna mellan könen gällande högre utbildning är därmed större bland inrikes än bland utrikes födda i Jönköpings kommun.

Störst skillnad mellan inrikes och utrikes födda gäller istället personer med enbart grundskoleutbildning, där andelen är betydligt högre bland utrikes än bland inrikes födda. Personer som saknar gymnasial utbildning tillhör en grupp som har svårt att slå sig in på arbetsmarknaden i Sverige, vilken karaktäriseras av få enkla jobb och relativt höga inkomstlöner. Bland inrikes födda är endast 8,0 procent (kvinnor – 5,5, män – 10,4) lågutbildade medan motsvarande siffra bland utrikes födda är 22,3 procent (kvinnor – 21,7, män – 22,8).¹¹

¹¹ Förändringarna i utbildningsnivå, samt skillnader mellan kvinnor och män, åldersgrupper, samt inrikes och utrikes födda i Jönköpings kommun, följer i stort sett mönstret för riket som helhet, se t.ex.: <https://www.scb.se/hitta-statistik/sverige-i-siffror/utbildning-jobb-och-pengar/befolkningens-utbildning/>

Diagram D **Andel inrikes respektive utrikes födda 25–64 år (%) med enbart grundskoleutbildning, gymnasieutbildning, samt kortare respektive längre eftergymnasial utbildning per kön i Jönköpings kommun 2017 (nattbefolkning).**

Branscher

Branschstrukturen i Jönköpings kommun speglar i hög grad branschstrukturen i riket som helhet. Jämfört med riket är dock relativt många i kommunen sysselsatta inom transport och magasinering, handel, offentlig förvaltning och försvar, samt vård och omsorg.¹² Diagram E visar hur sysselsättningen per utbildningsnivå, samt total sysselsättning, fördelar sig över de olika branscherna i kommunen. Staplarna i respektive färg summerar därmed till 100 procent.

Medan de högutbildade (lila staplar) i mycket hög utsträckning återfinns inom vård och omsorg, utbildning samt offentlig förvaltning och försvar jobbar de lågutbildade (blå staplar) framför allt inom handel och tillverkning. Förutom ovan nämnda branscher är personer med högre utbildning överrepresenterade inom informations- och kommunikationsverksamhet. Liksom de lågutbildade arbetar många med gymnasieutbildning inom handel och tillverkning. En relativt stor andel gymnasieutbildade återfinns även inom vård och omsorg. Dessa mönster speglar i hög grad utformningen av yrkesprogrammen på gymnasienivå.

Företagstjänster, vilket är den snabbast växande branschen i Jönköpings kommun,¹³ sysselsätter i hög grad personer med olika utbildningsnivå. Utbildningsstrukturen skiljer sig dock inom branschen där fler högutbildade finns inom t.ex. ekonomisk och teknisk konsultverksamhet medan många lågutbildade arbetar inom t.ex. bemanningsföretag och kontorstjänster.

¹² Sysselsättnings- och pendlingsutveckling 2010-2016, Stadskontoret, Jönköpings kommun, 2018.

¹³ Sysselsättnings- och pendlingsutveckling 2010-2016, Stadskontoret, Jönköpings kommun, 2018.

Diagram E **Fördelning av total sysselsättning, samt sysselsättning per utbildningsnivå, över branscher i Jönköpings kommun 2016 (dagbefolkning)**

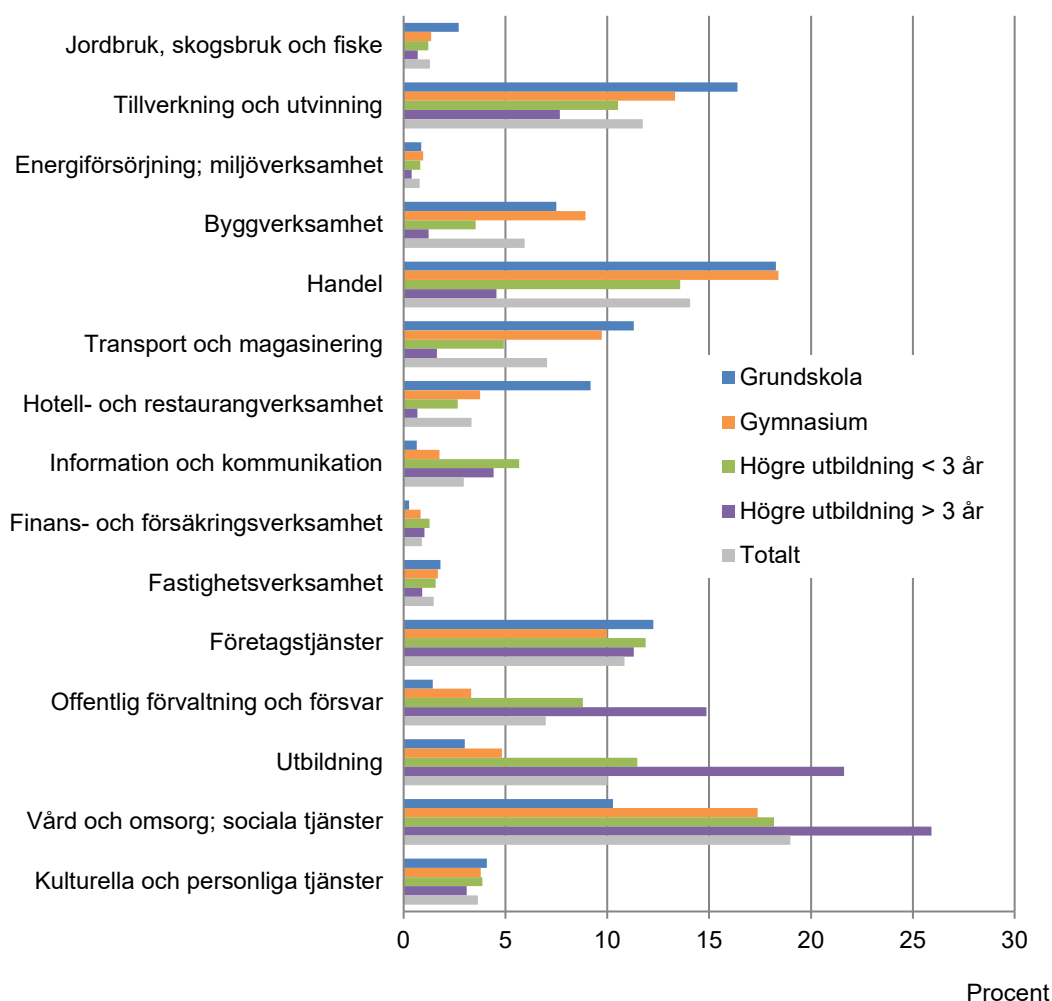
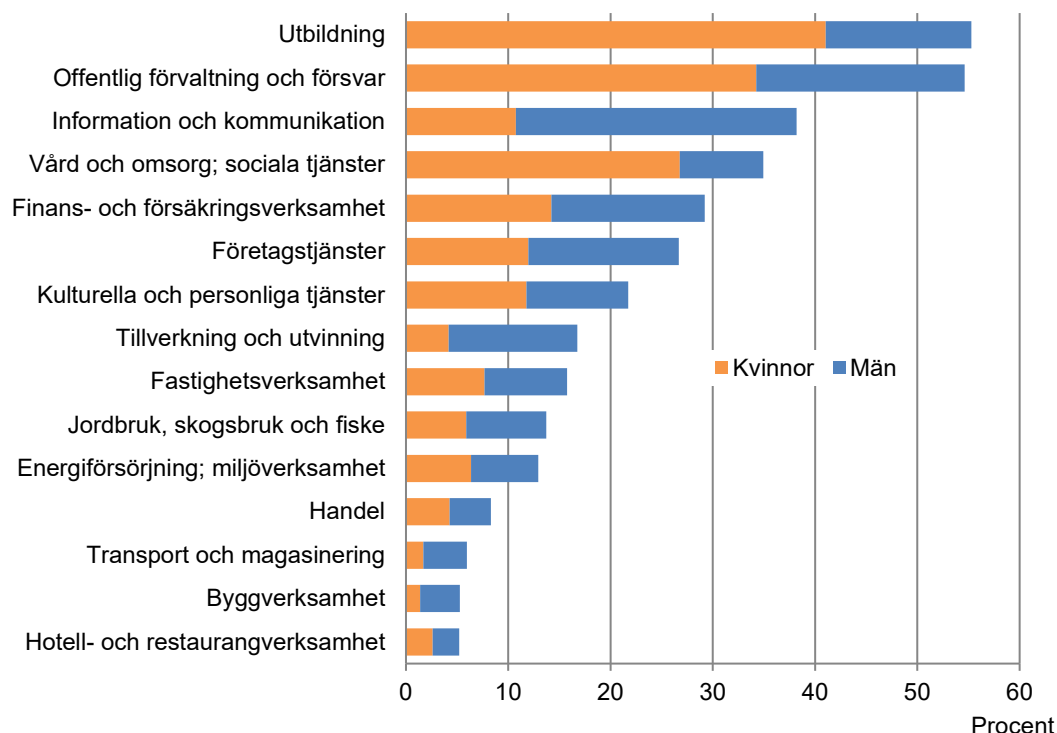

Diagram F bekräftar att personer med minst tre års eftergymnasiala studier i hög grad arbetar inom utbildning samt offentlig förvaltning och försvar, över 50 procent av de sysselsatta i dessa branscher är högutbildade. Diagram F visar även att majoriteten av de högutbildade inom utbildning, offentlig förvaltning och försvar, samt vård och omsorg är kvinnor. Inom informations- och kommunikationsverksamhet, som är en relativt liten bransch i Jönköpings kommun, är närmare 40 procent av de sysselsatta högutbildade, varav majoriteten är män. Även inom tillverkning, transport och magasinering, samt byggverksamhet är en stor andel av de högutbildade män. Den totala andelen högutbildade är dock relativt låg, eller t.o.m. mycket låg, inom dessa branscher.

Kvalificerad arbetskraft är centralt för att höja teknik- och kunskapsintensiteten i kommunens näringsliv. Högutbildad personal inom t.ex. tillverkningsindustrin handlar inte enbart om ingenjörer som kan utveckla nya produkter och förbättra produktionsprocesser, utan tillverkningsindustrin innefattar ett brett utbud av yrken som kan dra nytta av högre utbildning, till exempel ekonomer, marknadsförare, organisationsutvecklare och HR-specialister, som alla spelar en viktig roll för företags effektivitet och utveckling.

Diagram F **Andel högutbildade (%) per bransch och kön i Jönköpings kommun 2016 (dagbefolkning)**

Tabell 1 listar de tio vanligaste delbranscherna i fallande ordning för grundskole- respektive gymnasieutbildade kvinnor och män medan Tabell 2 visar motsvarande för personer med kortare respektive längre högre utbildning. Delbranscherna motsvarar näringsgrenar på tvåsiffrig nivå enligt standard för svensk näringsgrensindelning från 2007 (SNI2007).

Tabell 1-Tabell 2 visar på skillnader mellan kvinnor och män oavsett utbildningsnivå. Utbildning, hälso- och sjukvård samt offentlig förvaltning och försvar är dock de tre vanligaste branscherna för högutbildade av båda könen. Antalet högutbildade kvinnor är emellertid betydligt större än antalet högutbildade män i dessa branscher. Män med minst tre års eftergymnasial utbildning jobbar istället i högre utsträckning än kvinnor inom näringsgrenar med fokus på teknisk verksamhet. Det gäller även män med kortare högre utbildning. Oavsett utbildningsnivå arbetar kvinnor i mycket högre grad inom näringsgrenar med fokus på vård och omsorg. Gymnasieutbildade män jobbar inom byggverksamhet, vilket återspeglar skillnader mellan könen i utbildningsval till gymnasiet. Även om både män och kvinnor med grundskole- och gymnasieutbildning arbetar inom handel (Diagram E), återfinns kvinnorna i detaljhandeln medan männen i större utsträckning finns i parti- och provisionshandeln.

Tabell 1 **De tio största näringsgrenarna per utbildningsnivå (grundskola och gymnasium) och kön i Jönköpings kommun 2016, antal sysselsatta inom parentes (dagbefolkning)**

Grundskola		Gymnasium	
Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
Detaljhandel (324)	Landtransport (393)	Vård och omsorg med boende (2 378)	Specialiserad byggverksamhet (1 859)
Vård och omsorg med boende (260)	Parti- och provisionshandel (357)	Detaljhandel (1920)	Parti- och provisionshandel (1638)
Öppna sociala insatser (247)	Specialiserad byggverksamhet (333)	Öppna sociala insatser (1 418)	Landtransport (1 219)
Fastighetservice, underhåll av grönytor (235)	Detaljhandel (290)	Hälsö- och sjukvård (1 389)	Detaljhandel (1 183)
Restaurangverksamhet (232)	Restaurangverksamhet (279)	Utbildning (1 263)	Handel och reparation av motorfordon (975)
Utbildning (140)	Arbetsförmedling, bemanning och andra personaltjänster (245)	Offentlig förvaltning och försvar (719)	Magasinering och stödtjänster till transport (969)
Hotellverksamhet (114)	Handel och reparation av motorfordon (230)	Parti- och provisionshandel (575)	Arbetsförmedling, bemanning och andra personaltjänster (928)
Parti- och provisionshandel (95)	Magasinering och stödtjänster till transport (228)	Restaurangverksamhet (517)	Tillverkning av övriga maskiner (877)
Kontorstjänster och andra företagstjänster (77)	Tillverkning av övriga maskiner (195)	Magasinering och stödtjänster till transport (450)	Byggande av hus (719)
Hälsö- och sjukvård (74)	Tillverkning av metallvaror utom maskiner och apparater (131)	Fastighetservice, underhåll av grönytor (362)	Offentlig förvaltning och försvar (441)

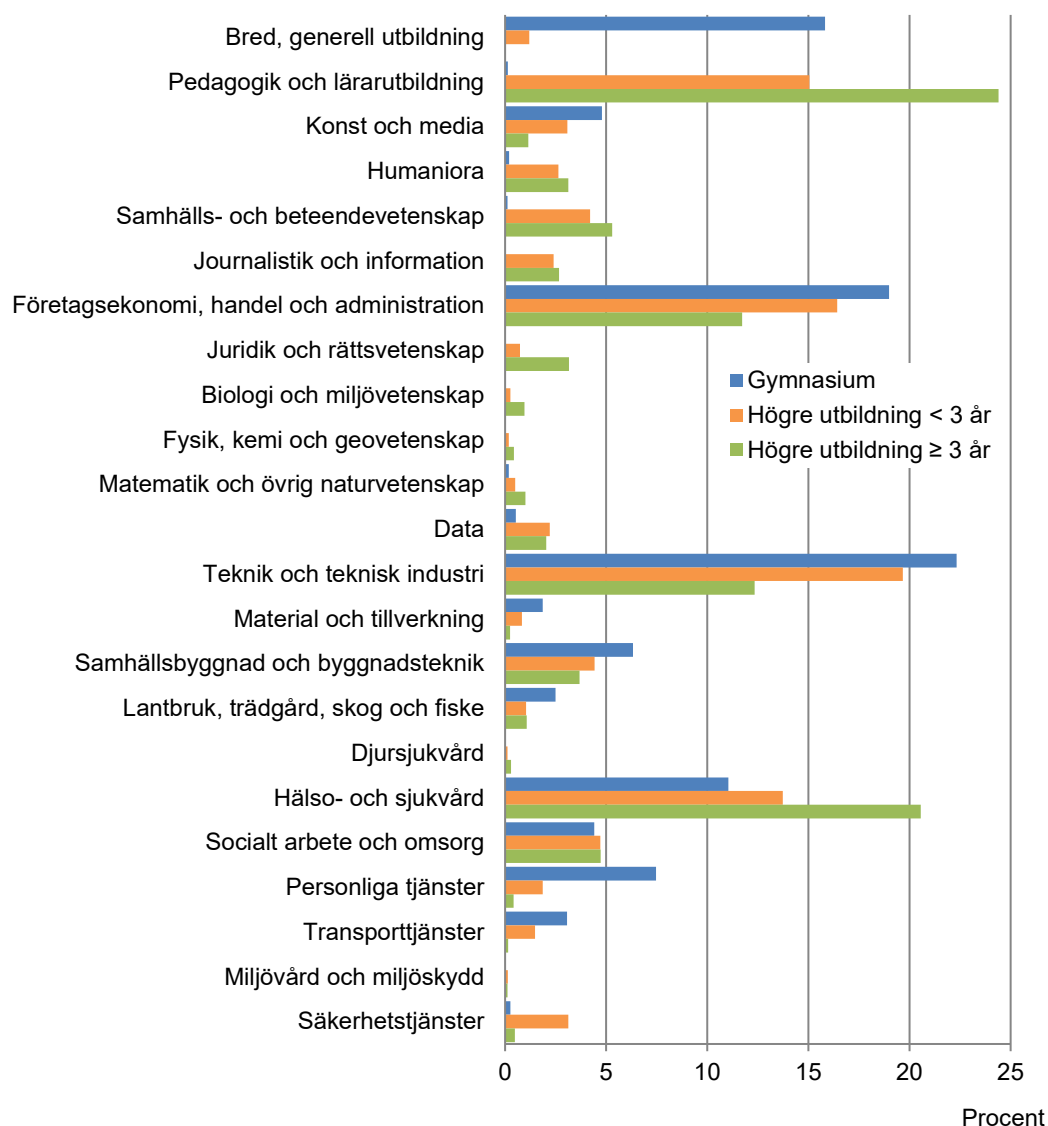
Tabell 2 **De tio största näringsgrenarna per utbildningsnivå (kortare och längre högre utbildning) och kön i Jönköpings kommun 2016, antal sysselsatta inom parentes (dagbefolkning)**

Högre utbildning < 3 år		Högre utbildning ≥ 3 år	
Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
Utbildning (1 021)	Offentlig förvaltning och försvar (575)	Utbildning (2 970)	Utbildning (1 031)
Hälsö- och sjukvård (873)	Parti- och provisionshandel (427)	Hälsö- och sjukvård (2666)	Offentlig förvaltning och försvar (1026)
Detaljhandel (543)	Dataprogrammering, datakonsultverksamhet (352)	Offentlig förvaltning och försvar (1 726)	Hälsö- och sjukvård (867)
Vård och omsorg med boende (514)	Tillverkning av övriga maskiner 340	Öppna sociala insatser (530)	Tillverkning av övriga maskiner (507)
Offentlig förvaltning och försvar (449)	Detaljhandel (315)	Vård och omsorg med boende (476)	Arkitekt- och teknisk konsultverksamhet (449)
Öppna sociala insatser (358)	Utbildning (315)	Detaljhandel (251)	Dataprogrammering, datakonsultverksamhet (448)
Arbetsförmedling, bemanning och andra personaltjänster (157)	Arkitekt- och teknisk konsultverksamhet (275)	Arbetsförmedling, bemanning och andra personaltjänster (212)	Tillverkning av datorer, elektronikvaror och optik (230)
Parti- och provisionshandel (149)	Arbetsförmedling, bemanning och andra personaltjänster (234)	Konsulttjänster från huvudkontor till företag (194)	Parti- och provisionshandel (220)
Magasinering och stödtjänster till transport (111)	Magasinering och stödtjänster till transport (211)	Arkitekt- och teknisk konsultverksamhet (171)	Konsulttjänster från huvudkontor till företag (195)
Restaurangverksamhet (108)	Specialiserad byggverksamhet (176)	Juridisk, ekonomisk konsultverksamhet (168)	Arbetsförmedling, bemanning och andra personaltjänster (180)

Utbildningsinriktning

Skillnaderna mellan kvinnor och män i utbildningsnivå och branschtillhörighet tyder på skillnader i utbildningsinriktning mellan kvinnor och män. Diagram G visar fördelningen av gymnasieutbildade samt personer med kortare respektive längre eftergymnasial utbildning över olika utbildningsinriktningar. Tabell 3 listar de tio vanligaste utbildningsinriktningarna per utbildningsnivå och kön.

Diagram G **Fördelning av personer per utbildningsnivå över utbildningsinriktningar i Jönköpings kommun 2017 (nattbefolkning)**

Utbildningsinriktningarna för personer med längre högre utbildning stämmer väl överens med branschstrukturen enligt Diagram F och Tabell 2. Nästan var fjärde högutbildad har en inriktning mot pedagogik och lärarutbildning medan drygt var femte är utbildad inom hälso- och sjukvård. Relativt många har också en utbildning inom företagsekonomi, handel och administration, samt teknik och teknisk industri. Dessa utbildningsinriktningar är dock relativt vanligare bland personer med gymnasieutbildning och kortare högre utbildning. Utbildningsinriktningarna bland gymnasieutbildade följer naturligt de tillgängliga gymnasieprogrammen.

Tabell 3 De tio största utbildningsinriktningarna per utbildningsnivå och kön i Jönköpings kommun 2017, antal personer inom parentes (nattbefolkning)

Gymnasium		Högre utbildning < 3 år		Högre utbildning ≥ 3 år	
Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
Företagsekonomi, handel och administration (5468)	Teknik och teknisk industri (9605)	Hälso- och sjukvård (1962)	Teknik och teknisk industri (2775)	Pedagogik och lärarutbildning (4112)	Teknik och teknisk industri (2181)
Hälso- och sjukvård (4536)	Bred, generell utbildning (3443)	Pedagogik och lärarutbildning (1859)	Företagsekonomi, handel och administration (1308)	Hälso- och sjukvård (3473)	Pedagogik och lärarutbildning (1391)
Bred, generell utbildning (3793)	Företagsekonomi, handel och administration (3213)	Företagsekonomi, handel och administration (1436)	Pedagogik och lärarutbildning (655)	Företagsekonomi, handel och administration (1309)	Företagsekonomi, handel och administration (1333)
Personliga tjänster (2670)	Samhällsbyggnad och byggnads-teknik (2737)	Socialt arbete och omsorg (551)	Samhällsbyggnad och byggnadsteknik (569)	Socialt arbete och omsorg (863)	Hälso- och sjukvård (1162)
Socialt arbete och omsorg (1584)	Transporttjänster (1123)	Teknik och teknisk industri (511)	Säkerhetstjänster (434)	Samhälls- och beteendevetenskap (725)	Samhällsbyggnad och byggnadsteknik (546)
Konst och media (1499)	Personliga tjänster (740)	Samhälls- och beteendevetenskap (420)	Hälso- och sjukvård (332)	Teknik och teknisk industri (601)	Samhälls- och beteendevetenskap (468)
Teknik och teknisk industri (601)	Lantbruk, trädgård, skog och fiske (711)	Humaniora (282)	Samhälls- och beteendevetenskap (282)	Journalistik och information (453)	Juridik och rättsvetenskap (350)
Lantbruk, trädgård, skog och fiske (427)	Konst och media (688)	Konst och media (255)	Data (276)	Humaniora (375)	Humaniora (329)
Material och tillverkning (383)	Hälso- och sjukvård (510)	Journalistik och information (234)	Konst och media (260)	Juridik och rättsvetenskap (363)	Data (270)
Transporttjänster (274)	Material och tillverkning (464)	Personliga tjänster (190)	Socialt arbete och omsorg (236)	Samhällsbyggnad och byggnadsteknik (283)	Socialt arbete och omsorg (201)

Liksom när det gällde branschstrukturen är skillnaderna mellan könen tydliga, framför allt gällande utbildningsinriktning bland gymnasieutbildade. Vilka branscher kvinnor respektive män arbetar i kan därmed till stor del förklaras av skillnader i tidiga utbildningsval. Teknik och teknisk industri är den vanligaste utbildningsinriktningen för män oavsett utbildningsnivå, vilket ofta leder till jobb inom teknikintensiva branscher, t.ex. tillverkningsindustrin och teknisk konsultverksamhet. Kvinnor med högre utbildning har istället en inriktning mot pedagogik eller hälso- och sjukvård. Pedagogik finns inte som inriktning på gymnasienivå, däremot är hälso- och sjukvård långt mycket vanligare bland kvinnor än bland män på gymnasiet.

Enligt Diagram G är teknik och teknisk industri den vanligaste inriktningen bland gymnasieutbildade. Tabell 3 visar dock att dessa personer i princip uteslutande är män, vilket till viss del kan förklaras av att kvinnor i högre grad läser vidare efter gymnasiet. Relationen mellan kvinnor och män med utbildning inom teknik och teknisk industri är inte fullt lika skev gällande högre utbildning som gymnasieutbildning. Bland högutbildade med teknisk utbildning är 21,6 procent kvinnor medan motsvarande siffra bland gymnasieutbildade är 5,9 procent.

Bland gymnasieutbildade kvinnor är istället företagsekonomi, handel och administration den vanligaste inriktningen. Även en bred, generell utbildning är vanligt förekommande bland både kvinnor och män. Båda dessa utbildningsinriktningar kan sannolikt leda vidare till högre utbildning även om Tabell 3 visar att relativt många stannar vid gymnasieutbildning.

Övergång till högre studier

Även om andelen högutbildade ökar med tiden (Diagram A) minskar under senare år andelen unga som går vidare till högre utbildning direkt efter gymnasiet, vilket visas av Diagram H. Andelen som påbörjade högskolestudier vid 19 års ålder ökade kraftigt mellan 2008 och 2009, vilket sannolikt kan förklaras av minskad tillgång till jobb i samband med finanskrisen. Andelen personer som vid 19 års ålder påbörjat högskolestudier är under större delen av tidsperioden lägre i Jönköpings kommun än i riket som helhet. Däremot är andelen som påbörjat högskolestudier vid senast 21 och 24 års ålder högre i kommunen än i både riket och länet.

Diagram I visar att i förhållande till kommuner av liknande storlek är andelen personer som påbörjat högskolestudier senast vid 24 års ålder ungefär lika hög i Jönköpings kommun som i Helsingborg, Västerås och Örebro kommun. Mellan 45 och 47 procent av 24-åringarna har påbörjat högskolestudier i dessa fyra kommuner under 2017 eller tidigare. Linköpings kommun har den högsta andelen med närmare 55 procent medan färre än fyra av tio i Norrköpings kommun har påbörjat högskolestudier vid 24 års ålder. Diagram I bekräftar även bilden att det är relativt låg andel i Jönköpings kommun som går vidare till högre studier direkt efter gymnasiet, d.v.s. vid 19 års ålder.

Diagram H **Andel personer (%) som påbörjat högskolestudier senast vid 24, 21 och 19 års ålder i Jönköpings kommun, Jönköpings län samt riket som helhet 2003–2017, födda 1984 och senare. Källa: Universitetskanslerämbetet (UKÄ)**

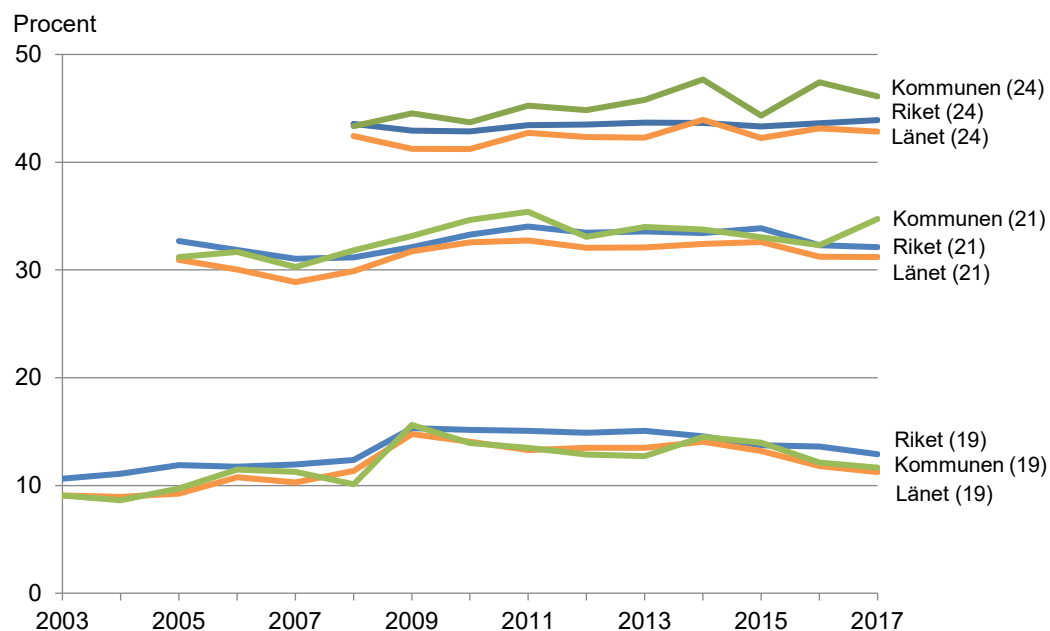
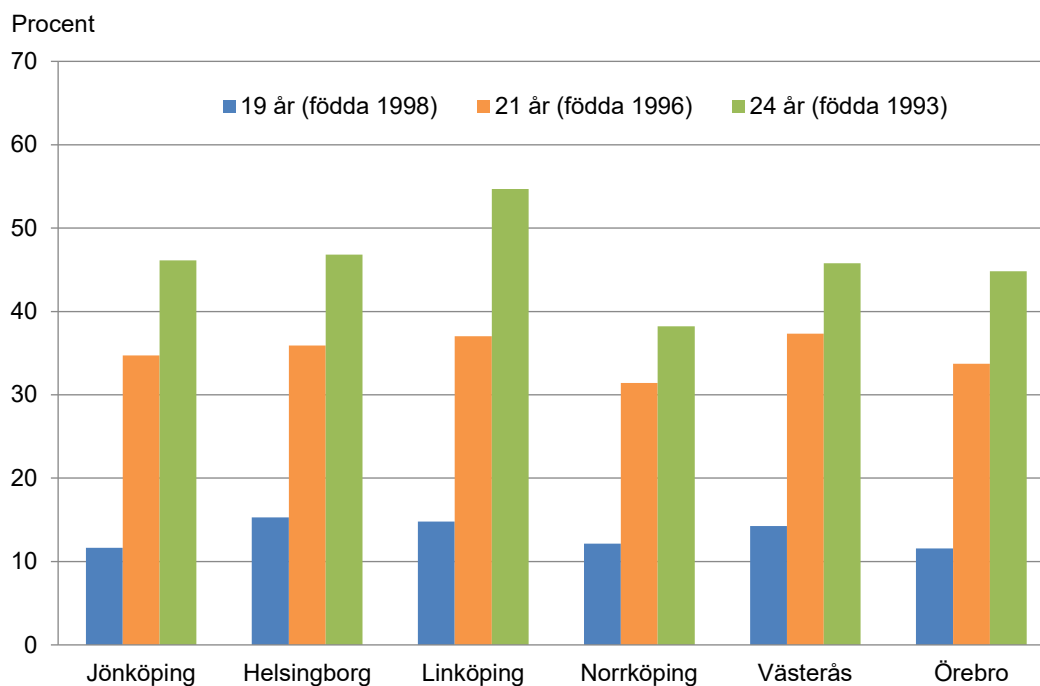

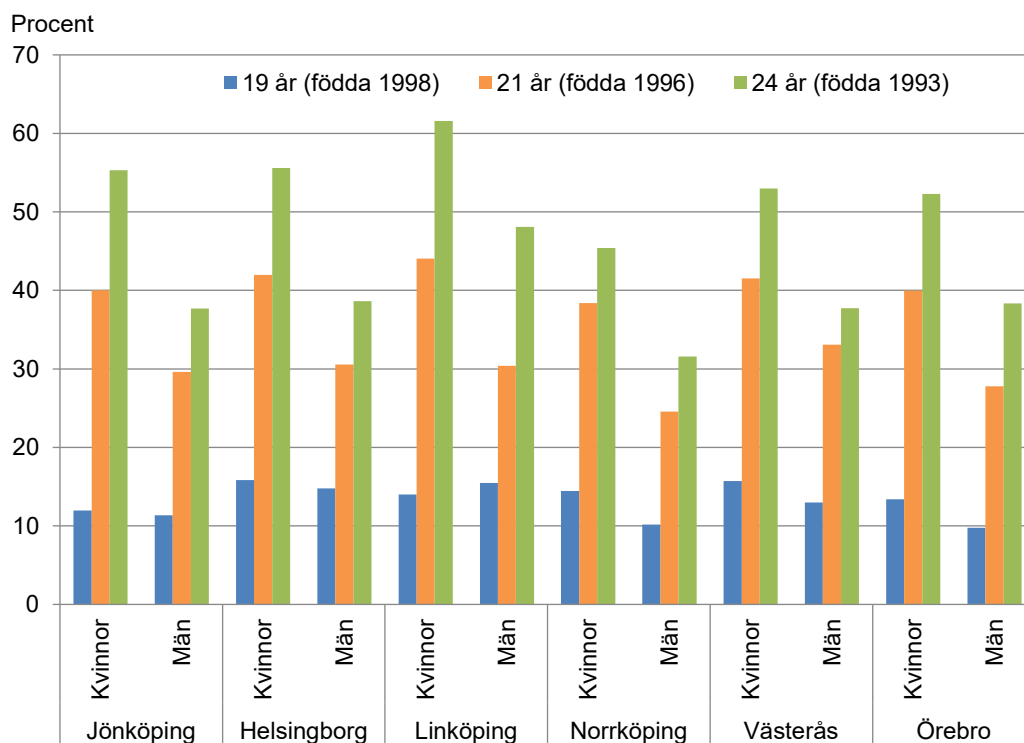
Diagram I **Andel personer (%) som påbörjat högskolestudier senast vid 19, 21 och 24 års ålder, per kommun 2017. Källa: Universitetskanslerämbetet (UKÄ)**

Skillnaderna i utbildningsnivå mellan män och kvinnor som påvisats i Diagram B och Diagram C syns även när det gäller övergång till högre studier, vilket visas av Diagram J. Andelen kvinnor som påbörjat högskolestudier senast vid 24 års ålder är betydligt högre än motsvarande andel bland männen i alla sex kommuner. Jönköpings kommun har störst skillnad mellan könen (17,6 procentenheter) medan Linköpings kommun har minst (13,5 procentenheter). I riket som helhet har 51,8 procent av kvinnorna och 36,4 procent av männen påbörjat högskolestudier senast vid 24 års ålder, vilket ger en skillnad på 15,4 procentenheter.

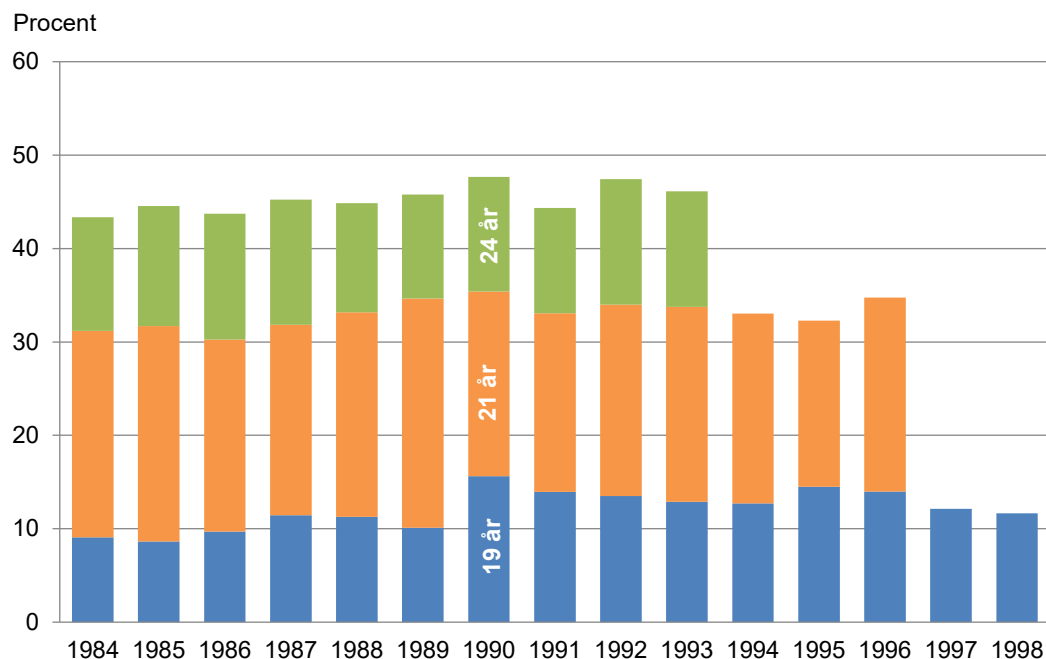
Linköping är den enda kommun i Diagram J där andelen som studerar vidare direkt efter gymnasiet är högre bland män än bland kvinnor. I Jönköpings kommun är kvinnor och män ungefär lika benägna att påbörja högskolestudier vid 19 års ålder, 12,0 procent bland kvinnor respektive 11,4 procent bland män. Skillnaderna mellan könen uppstår därmed framför allt vid senare åldrar.

Diagram J **Andel kvinnor och män (%) som påbörjat högskolestudier senast vid 19, 21 och 24 års ålder, per kommun 2017. Källa: Universitetskanslerämbetet (UKÄ)**

Övergång till högre studier kan även redovisas efter födelseår, enligt Diagram K. Års-kullen 1990 har högst andel som har påbörjat högskolestudier senast vid 24 års ålder, vilket framför allt beror på att en relativt stor andel gick vidare till högre studier redan vid 19 års ålder. Det är denna årskull som slutade gymnasiet vid finanskrisen och som förklarar ökningen mellan 2008 och 2009 i Diagram H.

Diagram K **Andel personer (%) som påbörjat högskolestudier senast vid 19, 21 och 24 års ålder i Jönköpings kommun, fördelat efter årskullar födda 1984–1998.**
 Källa: Universitetskanslerämbetet (UKÄ)

Arbetsplatsområden

Med tanke på de skillnader i utbildningsnivå mellan kvinnor och män samt mellan branscher i Jönköpings kommun som påvisas ovan, tillsammans med skillnader i både könssammansättning och branschstruktur mellan kommunens arbetsplatsområden,¹⁴ kan det förväntas att även utbildningsnivån varierar över geografien. Figur 1 visar därför andelen sysselsatta per utbildningsnivå för delområden¹⁵ i Jönköpings kommun, där storleken på cirkeldiagrammet representerar antal sysselsatta i området.

Figur 1 visar på betydande skillnad i storlek på delområden, där Centrum Väster, A6-Ryhov och Centrum Öster sysselsätter fler än 5 000 personer vardera. Områden som ligger utanför tätorterna sysselsätter färre personer, vilket även gäller de områden som är bostadsområden snarare än arbetsplatsområden. Gällande kommunens större arbetsplatsområden är det betydande skillnad i utbildningsstrukturen bland arbetskraften. Av de sysselsatta i Centrum Väster har 46,2 procent minst tre års eftergymnasial utbildning medan motsvarande siffra för Ljungarums industriområde är 9,3 procent och Barnarps landsbygd (vilket innefattar Torsviks industriområde) 6,4 procent. Arbetsplatsområden som sysselsätter relativt få högutbildade sysselsätter relativt många lågutbildade, d.v.s. personer med enbart grundskoleutbildning.

Som beskrivs i inledningen krävs det någorlunda stora arbetsplatsområden, i termer av t.ex. sysselsättning och/eller antal företag, för att agglomerationsekonomier som ökad

¹⁴ Sysselsättnings- och pendlingsutveckling 2010-2016, Stadskontoret, Jönköpings kommun, 2018.

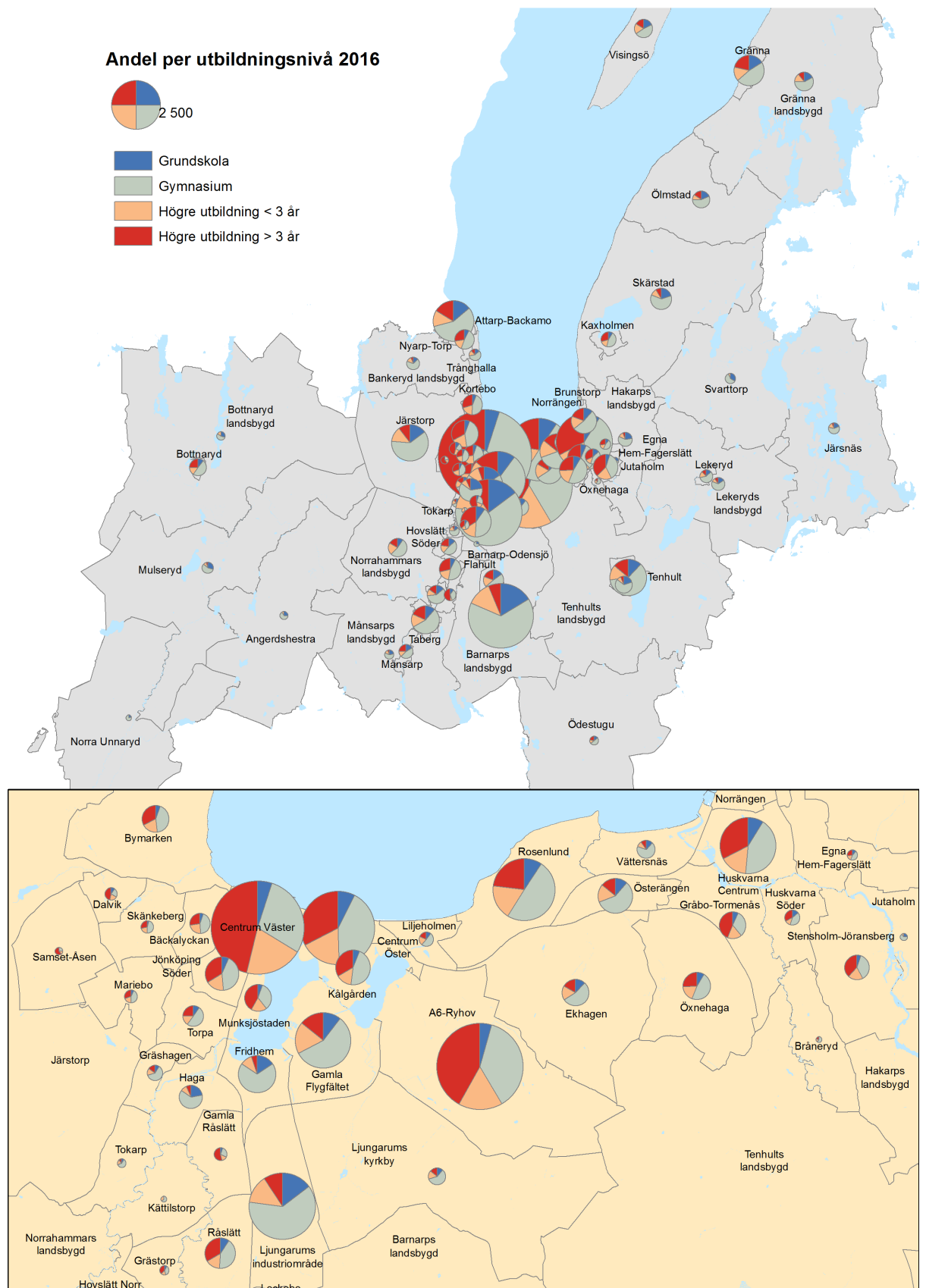
¹⁵ Jönköpings kommun består av totalt 76 områden på NYKO3-nivå.

kunskapsspridning ska komma till stånd. Samtidigt är lärandeffekter geografiskt avgränsade och forskning visar dessutom att det framför allt är högkvalificerad arbetskraft som kan nyttja de kunskapsflöden som uppstår i täta miljöer för t.ex. ökad innovationsförmåga och/eller högre produktivitet.¹⁶

Figur 1 visar att även om flera av kommunens arbetsplatsområden är relativt stora är den högutbildade arbetskraften koncentrerad till ett fåtal centralt belägna områden. Det tycks framför allt vara Centrum Väster, Centrum Öster och A6-Ryhov som har goda förutsättningar att dra nytta av den kunskapsspridning som kommer av agglomerationsekonomier. Dessa arbetsplatsområden domineras av branscher som offentlig förvaltning (Centrum Väster), företagstjänster (Centrum Öster) samt vård och omsorg (A6-Ryhov). Koncentrationen av kunskap till Centrum Väster kan till stor del förklaras av verksamheter som Science Park, högskolan och statliga verk. Huskvarna Centrum sticker ut som relativt stort arbetsplatsområde som domineras av tillverkning med relativt hög andel högutbildade. Övriga större arbetsplatsområden med tillverkningsfokus har relativt låg andel högutbildade, t.ex. Ljungarums industriområde, Järstorp och Attarp-Backamo. Detsamma gäller Barnarps landsbygd, där närmare hälften av sysselsättningen återfinns inom transport och magasinering.¹⁷

¹⁶ Se t.ex. Andersson, Klaesson och Larsson (2014), *The sources of the urban wage premium: Spatial sorting or agglomeration economies*, Papers in Regional Science 93(4).

¹⁷ Se Sysselsättnings- och pendlingsutveckling 2010-2016, Stadskontoret, Jönköpings kommun, 2018, för information om branschstruktur på delområdesnivå.

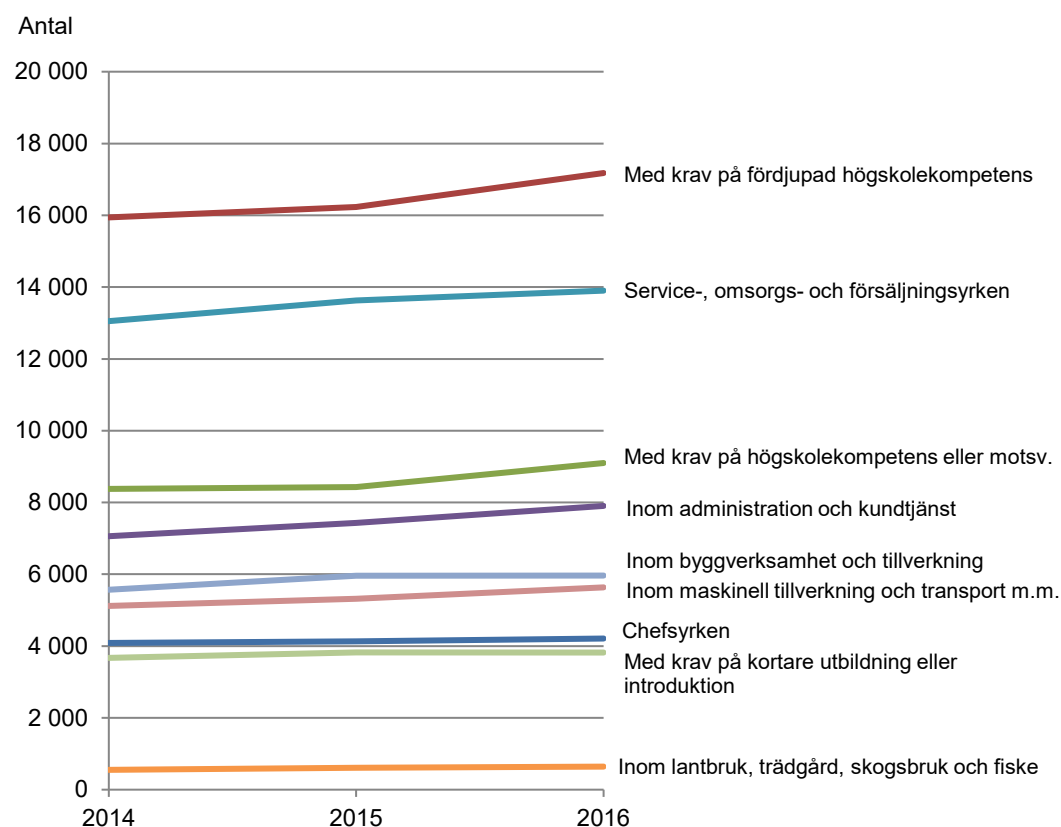
Figur 1 **Antal sysselsatta samt andel sysselsatta per utbildningsnivå (%), per delområde i Jönköpings kommun 2016 (dagbefolkning).**

Kompetens genom yrkeserfarenhet

Arbetskraftens färdigheter förvärvas inte enbart genom formell utbildning utan kompetens kommer även av yrkeserfarenheter. Att lära genom att göra (learning-by-doing) har inom nationalekonomisk forskning länge betraktats som en central förklaring till en ökande avkastning av humankapital på t.ex. produktivitet och ekonomisk tillväxt.¹⁸ Inom endogen tillväxtteori anses dessutom ny kunskap uppstå genom just learning-by-doing, t.ex. som en följd av att företaget har investerat i forskning och utveckling (FoU).¹⁹

Yrkestillhörighet mäts enligt standard för svensk yrkesklassificering (SSYK), vilket är ett system för att gruppera individers yrken eller arbetsuppgifter. Från och med 2014 används en uppdaterad indelning av yrken, SSYK 2012, vilken skiljer sig mycket från den tidigare grupperingen (SSYK 96). Det är därmed inte möjligt att redovisa längre tidsserier för hur yrkesstrukturen har förändrats i kommunen.²⁰ Diagram L visar hur arbetskraften i Jönköpings kommun fördelar sig över yrkesgrupper samt hur antalet sysselsatta inom dessa grupper förändras mellan 2014 och 2016.

Diagram L **Förändring i antal sysselsatta per yrkesgrupp (SSYK 1–9) i Jönköpings kommun 2014–2016 (dagbefolkning)**

¹⁸ Se t.ex. Lucas (1988). *On the Mechanics of Economic Development*, Journal of Monetary Economics 22 (1). Ökande avkastning på humankapital innebär att t.ex. produktiviteten ökar mer än proportionerligt när arbetskraftens kunskap och kompetens ökar.

¹⁹ Se t.ex. Arrow (1962), *The economic implications of learning by doing*, Review of Economic Studies 29(3), och Romer (1986), *Increasing returns and long-run growth*, Journal of Political Economy 94(5). I endogena tillväxtmodeller förklaras tillväxten inom modellen, t.ex. genom en ökande avkastning på humankapital.

²⁰ För mer information om SSYK, se <https://www.scb.se/dokumentation/klassifikationer-och-standarder/standard-for-svensk-yrkesklassificering-ssyk/>

Störst andel sysselsatta står yrken med krav på fördjupad högskolekompetens²¹ för och det är även denna yrkesgrupp som ökar mest i antal sysselsatta sedan 2014. Även service-, omsorgs- och försäljningsyrken har relativt många sysselsatta, vilket stämmer väl överens med vanligt förekommande utbildningsinriktningar enligt ovan. Yrken inom landbruk, trädgård, skogsbruk och fiske ökar mest procentuellt sett (16,3 procent), men är trots detta kommunens minsta yrkesgrupp över hela tidsperioden.

Yrken med krav på fördjupad högskolekompetens

Yrkesgruppen med krav på fördjupad högskolekompetens består av många olika typer av yrken. Diagram M visar därför fördelningen av sysselsatta över yrken på 3-siffrig nivå inom denna grupp, samt hur könsfördelningen ser ut inom respektive yrke.

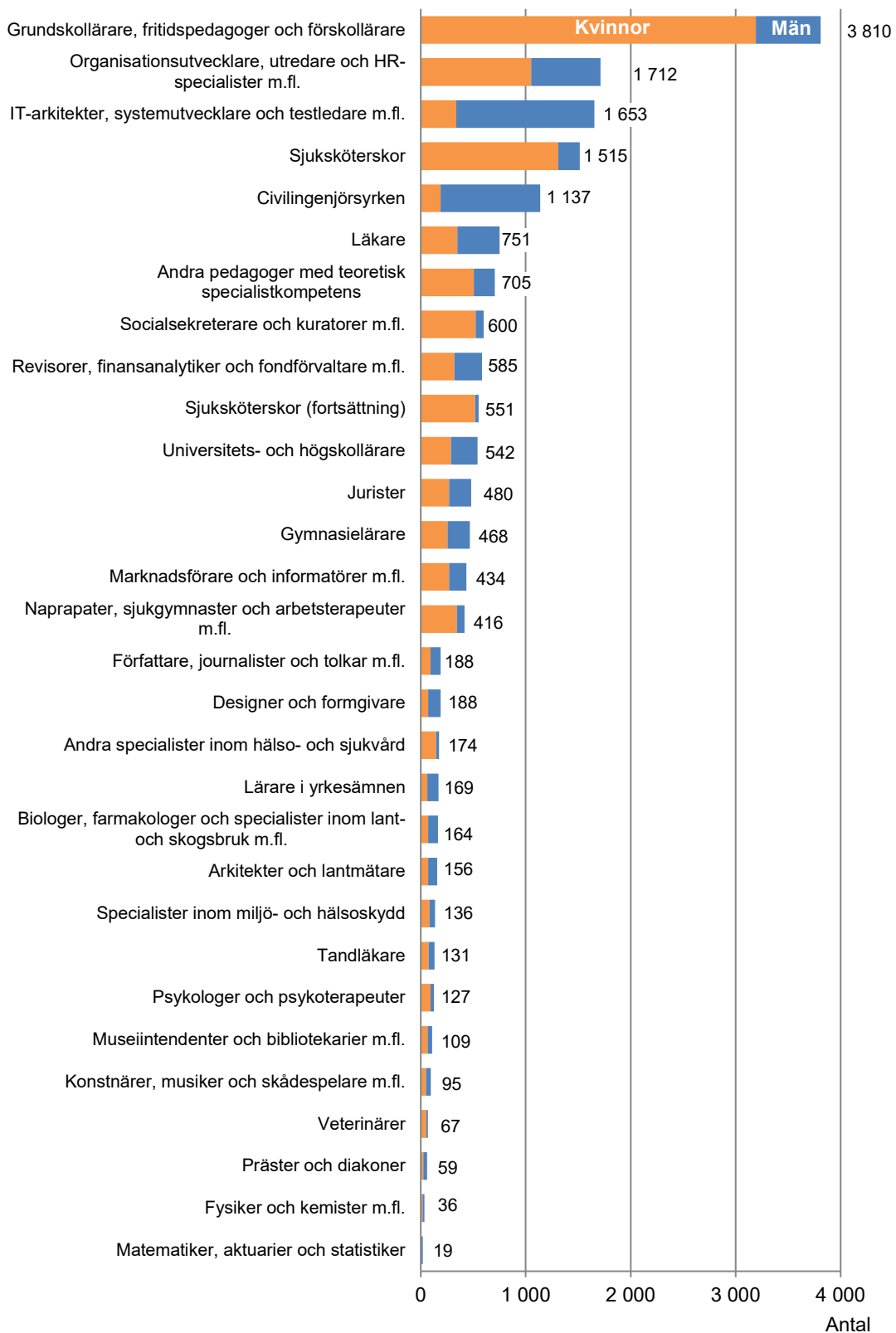
Drygt en femtedel (22,2 procent) av de sysselsatta i yrken med krav på fördjupad högskolekompetens arbetar som grundskollärare, fritidspedagoger eller förskollärare. Att majoriteten av dessa är kvinnor är föga förvånande med tanke på den utbildningsstruktur som påvisats ovan, d.v.s. att långt många fler kvinnor än män utbildar sig inom pedagogik och lärarutbildning. Könsfördelningen är ojämn i 18 av de 30 yrken som visas i Diagram M, vilket innebär att antingen kvinnor eller män står för över 60 procent av sysselsättningen.

Medan kvinnor är överrepresenterade framför allt inom yrken som sjuksköterskor, socialsekreterare och kuratorer, andra specialister inom hälso- och sjukvård, samt grundskollärare, fritidspedagoger och förskollärare, utgör män majoriteten av de anställda inom civilingenjörsyrken, samt yrken som IT-arkitekter, systemutvecklare och testledare, samt matematiker, aktuarier och statistiker. Skillnader i yrkesval mellan kvinnor och män speglar därmed i stort skillnaderna i utbildningsval. Noteras kan även att kvinnor utgör mer än 60 procent av sysselsättningen i 13 yrken som kräver fördjupad högskolekompetens medan det endast är fem sådana yrken där män utgör mer än 60 procent.

Totalt sett är 62,3 procent av de sysselsatta inom yrken med krav på fördjupad högskolekompetens kvinnor. Att majoriteten i dessa yrken är kvinnor kan förväntas med tanke på att fler kvinnor än män går vidare till högre utbildning. En jämn könsfördelning, d.v.s. att varken kvinnor eller män utgör mer än 60 procent, finns i yrken som författare och journalister, läkare och tandläkare, revisorer, universitets- och högskolelärare, präster samt fysiker och kemister, där de sistnämnda dock är mycket små yrkesgrupper.

²¹ Med fördjupad högskolekompetens avses teoretiska eller forskarförberedande eftergymnasiala utbildningar samt forskarutbildningar om minst 3 år, normalt 4 år eller längre.

Diagram M **Fördelning av antal sysselsatta över yrken med krav på fördjupad högskolekompetens, samt könsfördelning inom respektive yrke, i Jönköpings kommun 2016 (dagbefolkning). Siffrorna redovisar totalen**

Branscher

Olika yrken är av naturliga skäl mer vanligt förekommande inom vissa branscher, särskilt där benämningen på yrkesgruppen enligt SSYK ligger nära branschindelningen enligt SNI. Personer med yrken inom maskinell tillverkning och transport jobbar inom branscher som tillverkning (36,2 procent) samt transport och magasinering (31,7 procent), medan service-, omsorgs- och försäljningsyrken finns inom vård och omsorg (48,6 procent) samt handel (25,0 procent). Det är även förklarligt att många med yrken inom byggverksamhet och tillverkning jobbar inom just byggverksamhet (40,2 procent) och tillverkning (31,7 procent). Yrken inom administration och kundtjänst är mer spridda över branscherna men finns oftast inom transport och magasinering (26,2 procent) samt handel (24,2 procent). Enligt SSYK-indelningen antas dessa yrkesgrupper, samt yrken inom lantbruk, trädgård, skogsbruk och fiske, kräva utbildning på gymnasial nivå eller eftergymnasial utbildning kortare än två år.

Chefsyrken, yrken med krav på högskolekompetens eller fördjupad högskolekompetens, samt yrken med krav på kortare utbildning eller introduktion har inte en lika självklar placering bland branscherna. Medan de tre förstnämnda innefattar yrken som kräver minst två års eftergymnasial utbildning (minst tre år för fördjupad högskolekompetens samt vissa chefsyrken) innebär kortare utbildning eller introduktion inga eller mycket låga formella utbildningskrav. Diagram N visar hur de olika yrkesgrupperna per kvalifikationsnivå fördelar sig över olika branscher.

Diagram N **Fördelning av sysselsättning enligt yrken per kvalifikationsnivå över branscher i Jönköpings kommun 2016 (dagbefolkning).**

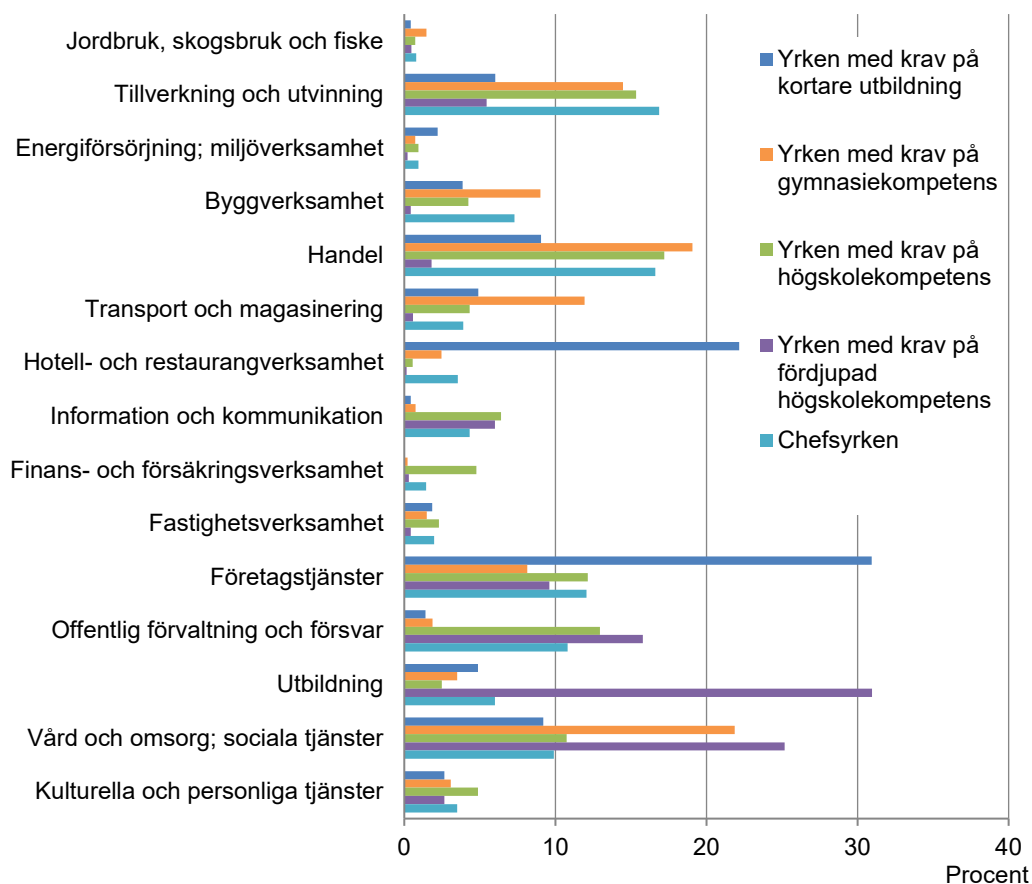

Diagram N visar på likheter med Diagram E som redovisar fördelningen av sysselsättningen per utbildningsnivå. Liksom för personer med minst tre års eftergymnasial utbildning arbetar personer i yrken med krav på fördjupad högskolekompetens främst inom utbildning, vård och omsorg, samt offentlig förvaltning och försvar. Personer med gymnasieutbildning samt de som jobbar i yrken som kräver just gymnasiekompetens finns framför allt inom branscherna vård och omsorg, handel samt tillverkning.

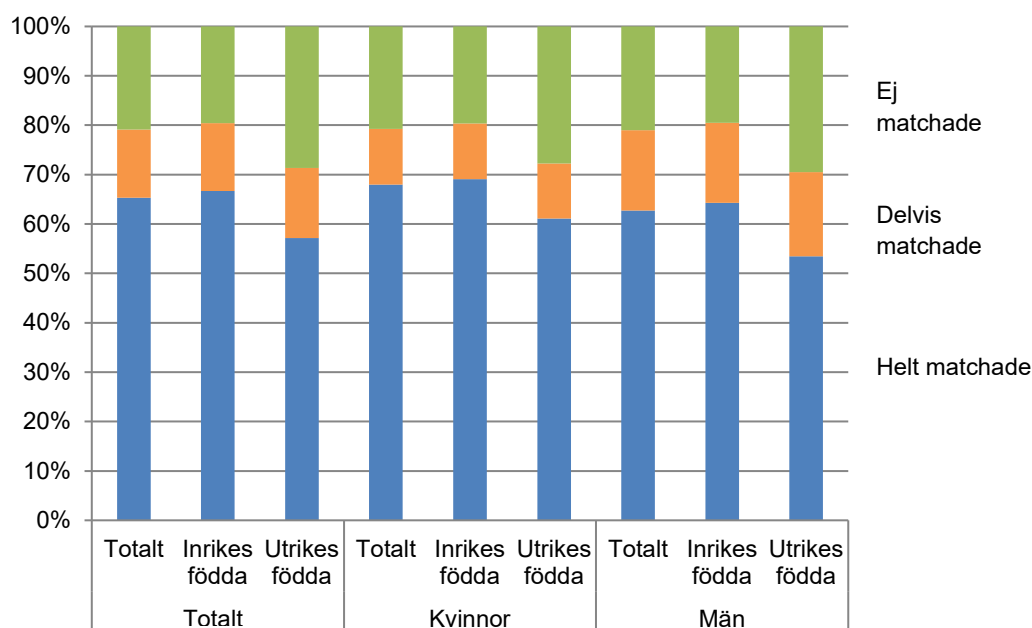
Störst skillnad mellan utbildningsnivå och kvalifikationsnivå enligt yrken gäller kortare utbildning, vilket motsvarar grundskoleutbildning. Personer med enbart grundskola återfinns främst inom handel och tillverkning (Diagram E) medan yrken med inga eller låga formella utbildningskrav tycks finnas inom företagstjänster samt hotell- och restaurangverksamhet. Det kan tyda på att det inom handel och tillverkning är svårt att rekrytera lämplig kompetens så att flertalet jobb tillsätts med personer som egentligen inte uppfyller kvalifikationskraven. Motsatt resonemang kan föras för företagstjänster samt hotell- och restaurangverksamhet, där utbildningsnivån bland de sysselsatta genomgående är högre än kvalifikationskraven enligt tillsatta yrken. Detta pekar på en bristande matchning mellan arbetsgivare och arbetstagare.

Matchning på arbetsmarknaden

Föregående avsnitt har visat på att matchningen på arbetsmarknaden verkar fungera bättre för vissa grupper av befolkningen än för andra, t.ex. för personer med olika utbildningsnivå. För att mäta hur väl arbetsmarknadsmatchningen fungerar görs en jämförelse mellan en individs yrke och utbildning (både nivå och inriktning) för alla sysselsatta i åldern 20–64 år. Som beskrivits ovan är möjligheterna till matchning, samt kvaliteten i matchningen, bättre på platser där det finns fler potentiella arbetsgivare och arbetstagare. En väl fungerande matchning mellan utbildning och yrke ökar sannolikheten att rätt person är på rätt plats, vilket t.ex. ökar företags produktivitet och effektivitet.

Diagram O visar hur stor andel av de anställda i Jönköpings kommun som har ett yrke som helt eller delvis, eller inte alls, matchar personens utbildning. Diagrammet visar även på skillnader i matchningsgrad mellan kvinnor och män, samt mellan inrikes och utrikes födda. En anställd som saknar matchning kan vara antingen över- eller underkvalificerad för yrket.

Diagram O **Andel sysselsatta (%) som är helt matchade, delvis matchade och ej matchade, totalt samt per kön och bakgrund i Jönköpings kommun 2016 (dagbefolkning)**

Närmare 80 procent av de sysselsatta i Jönköpings kommun har ett yrke som helt eller delvis matchar deras utbildningsbakgrund. Det innebär att åtta av tio anställda går till ett jobb som lämpar sig för hans eller hennes utbildning. Denna matchningsgrad gäller för både kvinnor och män, även om kvinnor är helt matchade (68,0 procent) i högre utsträckning än män (62,7 procent), vilket tyder på högre genomsnittlig kvalitet i kvinnors arbetsmarknadsmatchning. Att män i högre utsträckning enbart är delvis matchade gäller för både inrikes och utrikes födda.

Diagram O visar att inrikes födda har ett yrke som motsvarar deras utbildning i högre grad än utrikes födda, vilket följer mönstret för Sverige som helhet.²² Matchningsgraden är särskilt låg bland utrikesfödda män, där närmare 30 procent av de anställda inte är vare sig helt eller delvis matchade. Bland utrikes födda som helhet är 71,4 procent helt eller delvis matchade medan motsvarande siffra för inrikes födda är 80,4 procent.

Matchningen på arbetsmarknaden i Jönköpings kommun står sig väl i förhållande till riket som helhet, där matchningsgraden år 2016 var 69,9 procent, något högre för kvinnor, 71,7 procent, än för män, 68,1 procent.²³

Högutbildade

Än större skillnader mellan inrikes och utrikes födda syns för personer med minst tre års eftergymnasial utbildning, vilket visas av Diagram P. Detta beror framför allt på att matchningsgraden bland inrikes födda stiger betydligt mer än matchningsgraden bland utrikes födda när enbart högutbildade beaktas. Bland inrikes födda är fler än nio av tio helt eller delvis matchade medan endast tre fjärdedelar bland utrikes födda har ett yrke som motsvarar deras utbildning. Liksom för sysselsättningen som helhet gäller att högutbildade kvinnor har högre matchningsgrad än högutbildade män.

Diagram P **Andel högutbildade sysselsatta (%) som är helt matchade, delvis matchade och ej matchade, totalt samt per kön och bakgrund i Jönköpings kommun 2016 (dagbefolkning).**

Trots att andelen högutbildade män till och med är något högre bland utrikes födda än bland inrikes födda (Diagram D) utgör utrikesfödda män den grupp där högst andel anställda inte har ett jobb som matchar deras utbildningsbakgrund. Eftersom högutbildade

²² Se t.ex. SCB, Integration – utrikes föddas matchning på arbetsmarknaden i Sverige, https://www.scb.se/contentassets/b593c2c3f32045bf9b91c8b2937419f6/le0105_2017a01_br_be57br1701.pdf

²³ Se SCB, Statistikdatabasen, Regionala matchningsindikatorer.

tillhör den högsta kvalifikationsnivån innebär detta att många högutbildade utrikes födda, framför allt män, jobbar i yrken där de är överkvalificerade. Systematiska brister i matchningen på arbetsmarknaden för vissa grupper, särskilt bland personer med högre utbildning, innebär att tillgängliga kunskaper och kompetenser inte tas tillvara, vilket i förlängningen kan komma att påverka kommunens ekonomiska tillväxt.

Utbildning är ett centralt verktyg genom vilket individers produktivitet antas öka, vilket avspeglar sig i högre löner för högre utbildningsnivåer.²⁴ Som nämnts ovan visar studier på näringslivstillväxten i Sverige att högutbildade är två till tre gånger mer produktiva än lågutbildade.²⁵ Även om den förväntade produktiviteten därmed är högre ju längre en persons utbildning är kommer denna produktivitetsökning företagen till del endast om arbetsgivaren kan erbjuda arbetsuppgifter som lämpar sig för personens utbildning, både nivå och inriktning. Möjligheterna att erbjuda passande och specialiserade arbetsuppgifter ökar med storleken och tätheten på platsen, till exempel staden, kommunen eller arbetsmarknaden som helhet.²⁶ Möjligheterna att erbjuda lämpliga arbetsuppgifter för högutbildade ökar dessutom med tillgången till kunskaps- och teknologi-intensiva jobb och branscher.

Branscher

Hur väl matchningen mellan utbildning och yrke fungerar skiljer sig även mellan olika branscher, vilket visas av Diagram Q. Medan andelen anställda som är helt eller delvis matchade uppgår till 86,4 procent inom offentlig förvaltning och försvar är motsvarande siffra för hotell- och restaurangverksamhet 67,0.

Att matchningen inom hotell- och restaurangverksamhet inte tenderar att fungera optimalt har redan konstaterats ovan (genom Diagram E och Diagram N). Att utbildningsnivån inom branschen verkar vara högre än kvalifikationskraven kan sannolikt förklaras av att en hög andel av de sysselsatta, 35,1 procent, är utrikes födda varav majoriteten män,²⁷ samtidigt som just utrikesfödda män är den grupp som har lägst matchningsgrad (Diagram O). Hotell- och restaurangverksamhet spelar därmed en viktig roll i den kort-siktiga arbetsmarknadsintegrationen av utrikes födda. På längre sikt kan dock näringslivets och kommunens tillväxt gynnas av en mer effektiv matchning på arbetsmarknaden, särskilt av utrikes födda med högre utbildning.

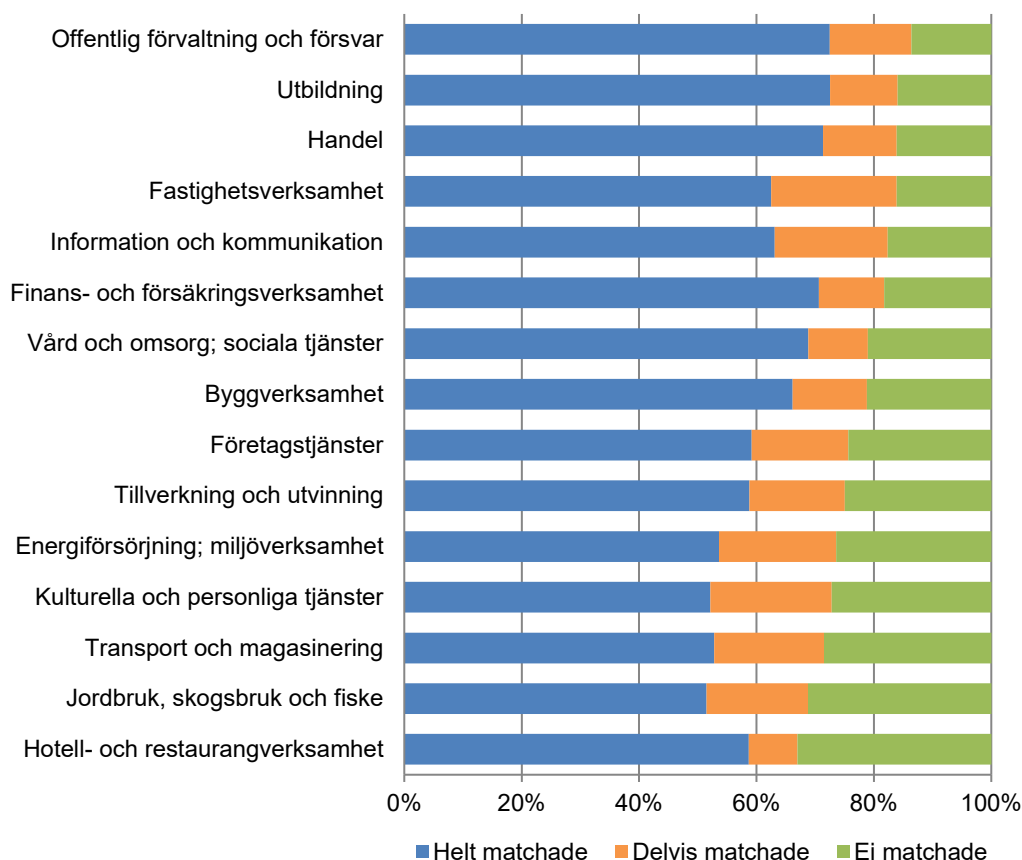
²⁴ Se t.ex. Mincer (1974). *Schooling, Experience and Earnings*. New York: National Bureau of Economic Research. Förutom utbildning antas arbetslivserfarenhet påverka produktiviteten (i avtagande takt), och därmed lönen, positivt.

²⁵ Eklund och Pettersson (2017), *Högskola i otakt*, Dialogos förlag, Stockholm.

²⁶ Se t.ex. Andersson och Larsson (2017), *Näringslivsdynamik, städer och agglomerationsekonomier – forskningsöversikt och agenda*, Tillväxtanalys PM 2017:08, Östersund.

²⁷ Sysselsättnings- och pendlingsutveckling 2010-2016, Stadskontoret, Jönköpings kommun, 2018. Av den totala sysselsättningen är 15,2 procent utrikes födda.

Diagram Q **Andel sysselsatta (%) som är helt matchade, delvis matchade och ej matchade, per bransch i Jönköpings kommun 2016 (dagbefolkning)**

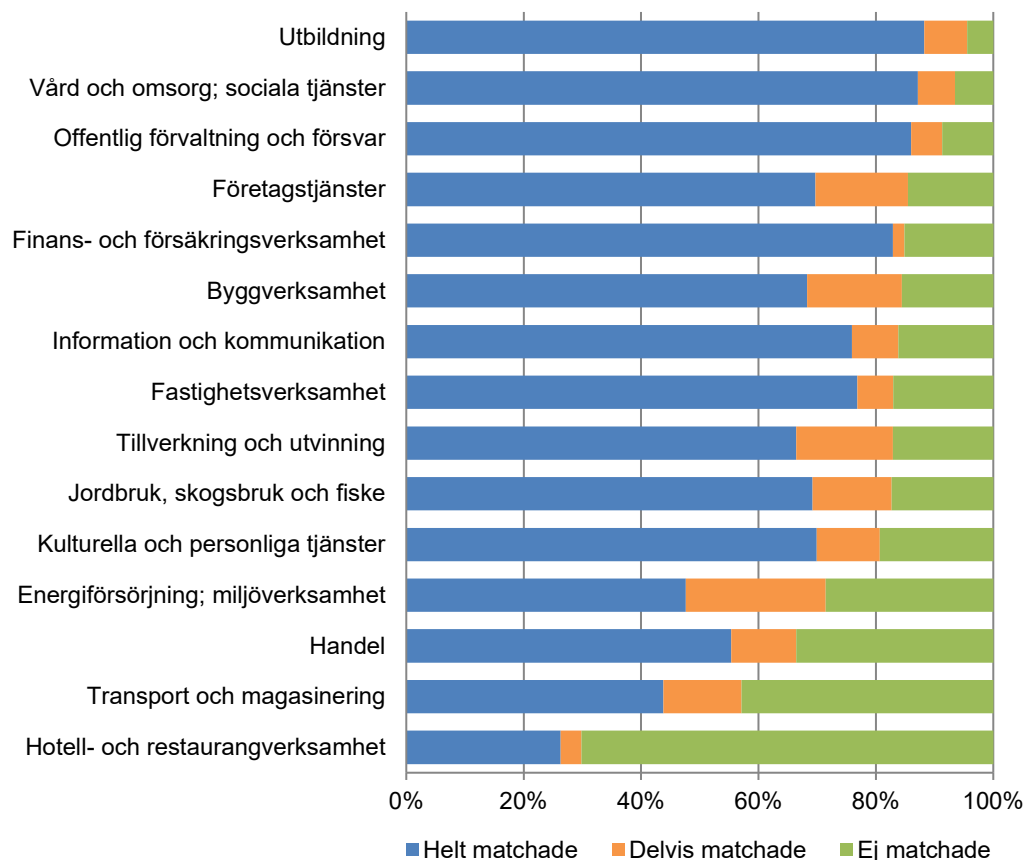

Skillnaderna i matchningsgrad mellan branscher blir ännu tydligare vid beaktande av enbart högutbildade, Diagram R. Att högutbildade generellt sett har en högre matchningsgrad (Diagram P) beror framför allt på en mycket hög matchning mellan utbildning och yrke bland anställda inom branscherna utbildning, vård och omsorg, samt offentlig förvaltning och försvar. Även om matchningen förbättras även inom andra branscher, som till exempel tillverkning, är andelen anställda som är helt matchade fortfarande betydligt lägre än i ovan nämnda tre branscher.

Matchningen för högutbildade inom hotell- och restaurangverksamhet bekräftar resonemanget ovan att många inom branschen är överkvalificerade, alternativt att de har rätt kvalifikationsnivå men inte en passande utbildningsinriktning. Även inom transport och magasinering samt handel är matchningsgraden lägre bland högutbildade än bland alla anställda. Båda dessa branscher är betydelsefulla för Jönköpings kommun i den mån att kommunen är specialiserad i dem i förhållande till riket som helhet.²⁸ Det gäller särskilt transport och magasinering som har en relativt hög andel anställda som inte är matchade, både bland högutbildade och bland alla anställda oavsett utbildning.

²⁸ Sysselsättnings- och pendlingsutveckling 2010-2016, Stadskontoret, Jönköpings kommun, 2018.

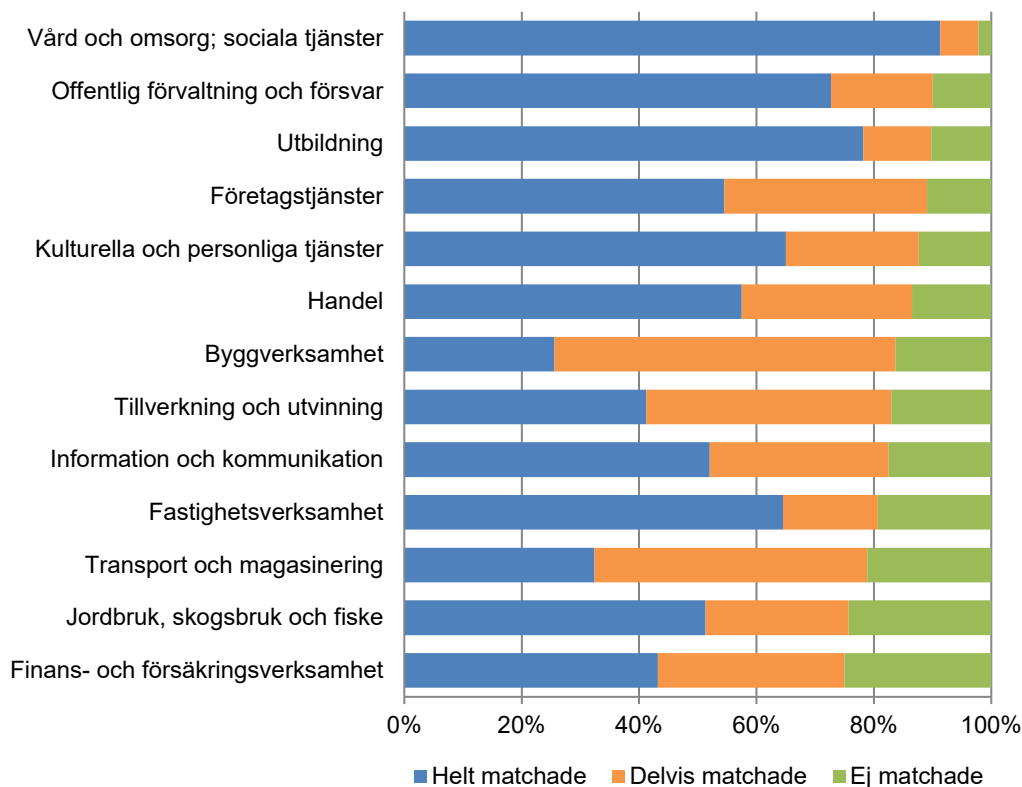
Diagram R **Andel högutbildade sysselsatta (%) som är helt matchade, delvis matchade och ej matchade, per bransch i Jönköpings kommun 2016 (dagbefolkning)**

Att matchningen på arbetsmarknaden i Jönköpings kommun fungerar bättre i vissa branscher än i andra syns även i Diagram S, som visar matchningsgraden för jobb (yrken) som kräver fördjupad högskolekompetens. Medan matchningsgraden för utbildning (Diagram R) visar möjligheterna för högutbildade att hitta lämplig anställning visar matchningsgraden för jobb möjligheterna (eller svårigheterna) för arbetsgivare att hitta lämplig kompetens. Ett helt matchat jobb innebär att personen som är anställd har en lämplig utbildningsbakgrund för jobbets yrkesklassifikation.

Vård och omsorg, offentlig förvaltning och försvar, samt utbildning är de branscher där jobben i störst utsträckning är tillsatta med lämplig kompetens, d.v.s. personer med minst tre års eftergymnasial utbildning inom en för yrket lämplig utbildningsinriktning. Det är även inom dessa tre branscher som högutbildade oftast får jobb som matchar deras utbildningsbakgrund (Diagram R).

Diagram S **Andel jobb med krav på fördjupad högskolekompetens (%) som är helt matchade, delvis matchade och ej matchade, per bransch²⁹ i Jönköpings kommun 2016 (dagbefolkning)**

Inom övriga branscher är matchningsgraden lägre, framför allt gällande helt matchade jobb. Inom tillverkning är över 80 procent av jobben som kräver fördjupad högskolekompetens helt eller delvis matchade men bara hälften av dessa jobb är tillsatta med arbetskraft som helt lever upp till kompetenskraven. Det tyder på svårigheter att rekrytera specialistkompetens till företag inom tillverkningsindustrin, vilket sannolikt handlar om civilingenjörer, men det kan även vara yrken som HR-specialister, marknadsförare och revisorer. Som Diagram R visar finns det högutbildade inom tillverkningsindustrin som har ett jobb som inte alls eller bara delvis matchar deras utbildningsbakgrund. Matchningsproblematiken tycks dock vara större för arbetsgivare som söker specialistkompetens än för arbetstagare med specialistkompetens, vilket tyder på en kompetensbrist.

En väl fungerande matchning på arbetsmarknaden är en nödvändighet för att dra nytta av arbetstagares fulla potential, särskilt den ökade produktivitet som kommer av att högutbildade jobbar inom yrken som matchar deras specialistkompetens. För att få till stånd matchningen behövs det dock tillgång till potentiella arbetstagare som matchar kvalifikationskraven, vilket handlar om befolkningens utbildningsnivå och vilka typer av utbildningar som ges vid t.ex. högskolan, men även om kommunens förmåga att behålla och attrahera lämplig arbetskraft för att säkra kompetensförsörjningen.

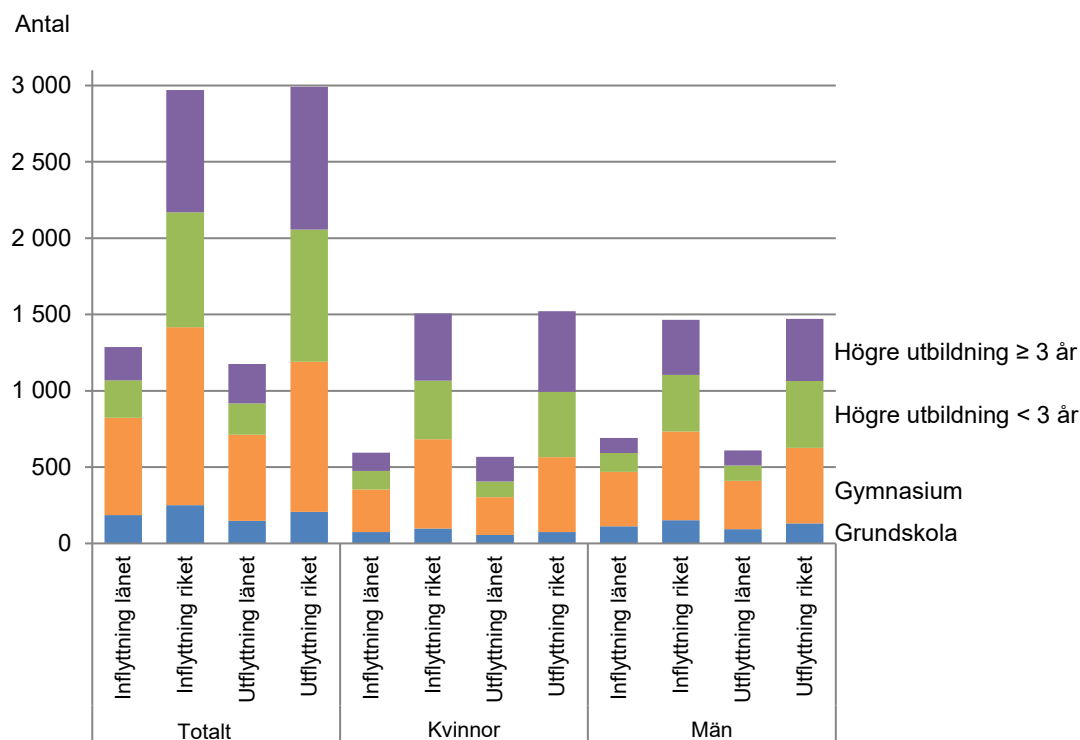
²⁹ Branscher där antalet jobb inom yrken som kräver fördjupad högskolekompetens understiger fem redovisas inte (hotell- och restaurangverksamhet samt energiförsörjning; miljöverksamhet).

Vem flyttar hit och härifrån?

Kompetensförsörjningen i kommunen är alltså beroende av att kunnig och kompetent arbetskraft stannar kvar, till exempel att studenter väljer att bosätta sig och arbeta i Jönköpings kommun oavsett om de ursprungligen kommer härifrån. Med tanke på utbildningsnivån i kommunen och att det tycks finnas en större efterfrågan än tillgång till kvalificerad arbetskraft kan det även vara nödvändigt med inflyttning (eller inpendling) av utbildad arbetskraft. Genom att titta på flyttmönster över kommungränser är det möjligt att ta reda på vilka kompetenser som Jönköpings kommun ”förlorar” till övriga kommuner samt vilka kompetenser som väljer att flytta hit.

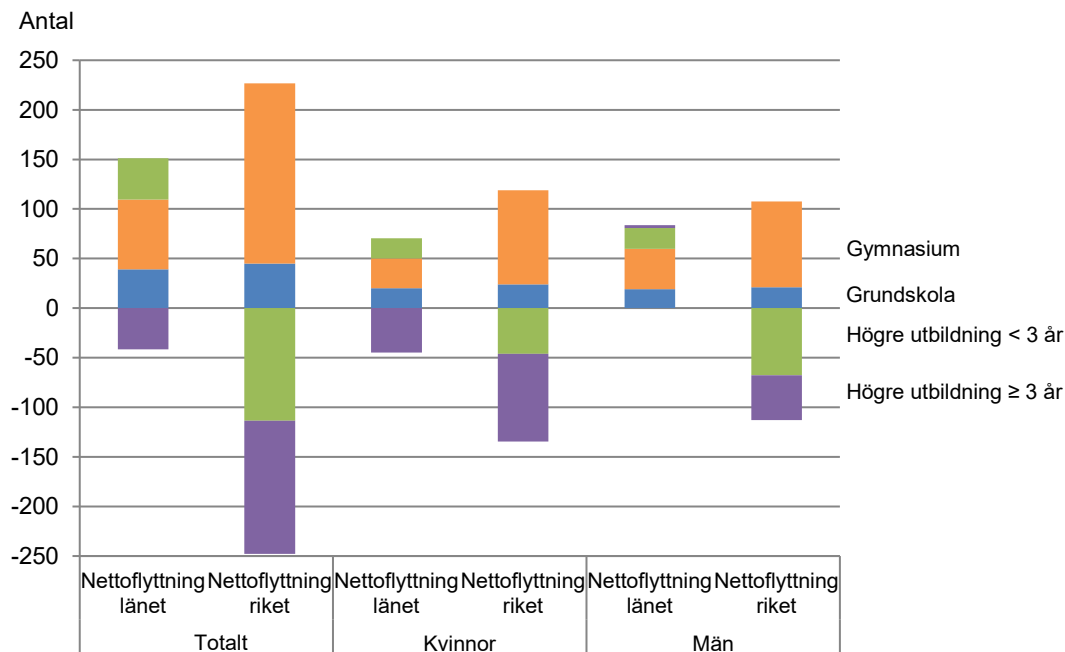
Diagram T visar inflyttningen respektive utflyttningen för Jönköpings kommun under treårsperioden 2015–2017, uppdelat på flyttningar inom Jönköpings län och övriga riket.

Diagram T **Antal personer 20–64 år som flyttat till (inflyttning) respektive från (utflyttning) Jönköpings kommun, till/från övriga länet samt övriga riket, per utbildningsnivå, årligt genomsnitt baserat på 2015–2017 (nattbefolkning)**

Mellan 2015 och 2017 flyttade i genomsnitt 4 257 personer i åldersgruppen 20–64 år till Jönköpings kommun årligen medan 4 168 personer flyttade härifrån. Gentemot övriga länet är inflyttningen större än utflyttningen medan ungefär lika många flyttar in från, som ut till, övriga riket. Män flyttar i något högre grad inom Jönköpings län medan kvinnor tycks ha större benägenhet att flytta till och från övriga riket. Diagram T visar även på skillnader mellan personer med olika utbildningsnivå, t.ex. är det fler högutbildade som flyttar från än till Jönköpings kommun. Dessa skillnader blir ännu tydligare i Diagram U som visar nettoflyttningen, d.v.s. skillnaden mellan in- och utflyttningsstaplarna i Diagram T.

Diagram U **Nettoflyttning gentemot övriga länet samt övriga riket, per utbildningsnivå, årligt genomsnitt baserat på 2015–2017 (nattbefolkning)**

Även om Jönköpings kommun totalt sett har en positiv nettoflyttning gentemot övriga länet är det fler högutbildade kvinnor som flyttar från kommunen än vad som flyttar hit. Gentemot övriga riket tappar Jönköpings kommun både högutbildade kvinnor och högutbildade män, där nettoutflyttningen dock är större bland kvinnor än bland män. Även nettoflyttningen av personer med kortare högre utbildning är negativ gentemot övriga riket, men positiv gentemot övriga kommuner i länet. Att inflyttningen från övriga riket ändå är ungefär lika stor som utflyttningen kan förklaras av en positiv nettoflyttning av personer med enbart grundskola eller gymnasieutbildning.

Utbildningsinriktningar

Den lila delen av staplarna i Diagram T och Diagram U ovan visar den totala in- och utflyttningen respektive nettoflyttningen för högutbildade. Diagram V visar hur dessa personer fördelar sig över utbildningsinriktningar, för de utbildningsinriktningar där antingen den totala inflyttningen eller den totala utflyttningen överstiger 100 personer över de tre åren.

Diagram V visar på tydliga skillnader i kommunens flyttmönster mellan länet och övriga riket. Pedagogik och lärarutbildning samt hälso- och sjukvård utgör den största delen av den negativa nettoflyttningen av högutbildade gentemot övriga länet. Nettoutflyttningen inom dessa utbildningsinriktningar beror uteslutande på att fler kvinnor flyttar från Jönköpings kommun till övriga länet än tvärtom. Gentemot övriga riket är det istället framför allt högutbildade inom företagsekonomi, handel och administration som lämnar Jönköpings kommun.

I förhållande till övriga länet har kommunen positiv nettoflyttning bland högutbildade inom humaniora, vilket även gäller för riket där nettoflyttningen dessutom är positiv inom

pedagogik och lärarutbildning samt övriga utbildningar. Humaniora utgör dock en relativt liten grupp högutbildade.

Diagram V **Flyttningar per utbildningsinriktning för högutbildade, Jönköpings kommun gentemot övriga länet samt övriga riket 2015–2017 (nattbefolkning)**

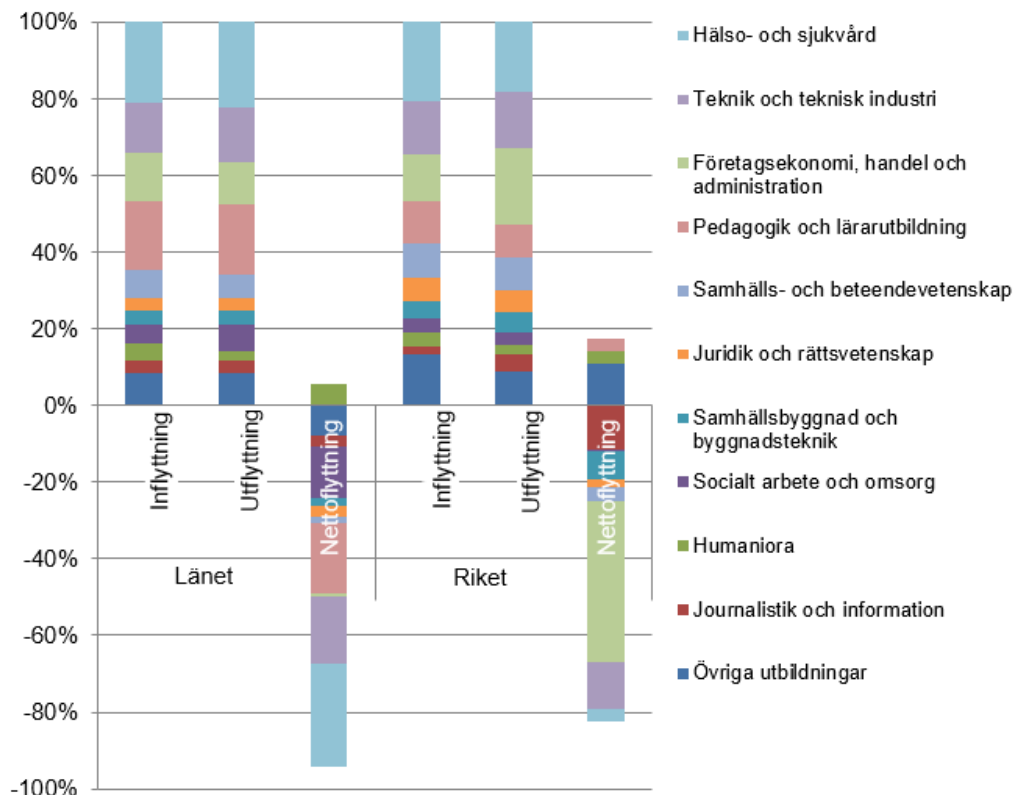

Diagram W visar den riktade flyttningen mellan Jönköpings kommun och de 20 kommuner i Sverige som Jönköping har störst flyttrelation till under treårsperioden 2015–2017. Diagrammet till vänster listar de 20 kommuner som flest flyttar från medan diagrammet till höger listar de kommuner som flest flyttar till från Jönköping.

Diagram W

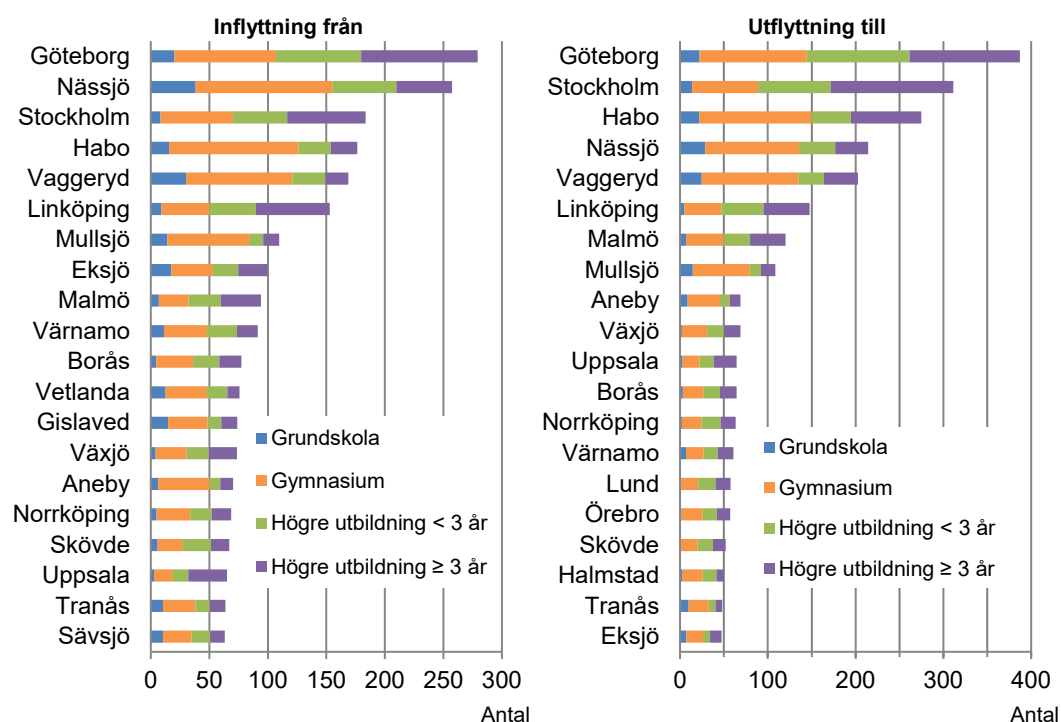
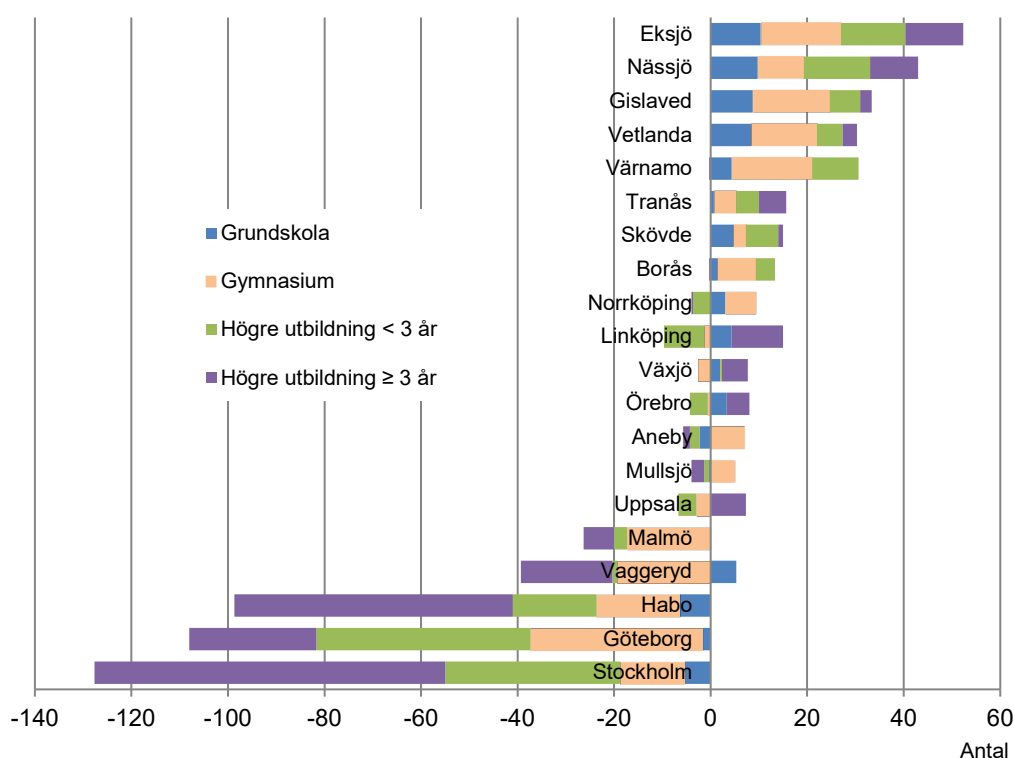
Riktad inflyttning respektive riktad utflyttning, per utbildningsnivå, årligt genomsnitt baserat på 2015–2017 (nattbefolkning)

Diagram X

Nettoflyttning per utbildningsnivå, årligt genomsnitt baserat på 2015–2017 (nattbefolkning)

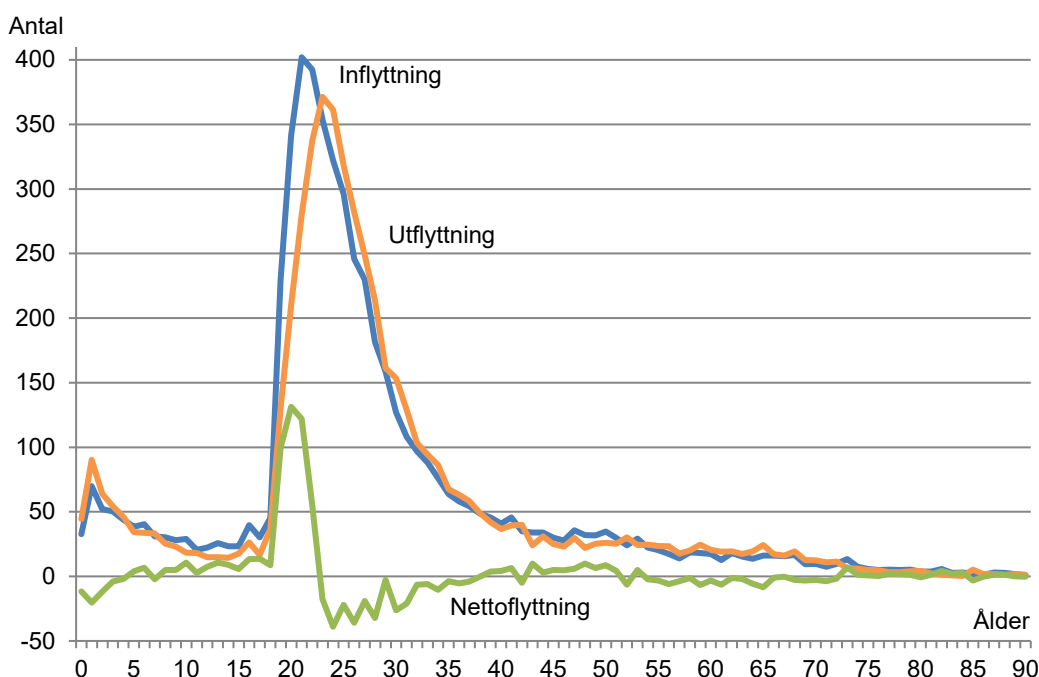
Även om det är samma sex kommuner som Jönköpings kommun har störst relation till gällande både inflyttning och utflyttning, är nettoflyttningen negativ för flera av dem, vilket visas av Diagram X. Störst nettoutflyttning sker till Stockholms kommun, där mer än hälften utgörs av högutbildade. Störst nettointflyttning kommer från Eksjö kommun.

Jönköpings kommun har ett positivt flyttnetto framför allt mot mindre kommuner inom länet medan nettot är negativt gentemot storstadskommunerna. Habo kommun, och även Vaggeryds kommun, utgör dock undantag som mindre kommuner med negativt flyttnetto. I genomsnitt flyttar årligen nästan 100 fler personer till Habo från Jönköping än tvärtom, varav många är högutbildade. Här spelar sannolikt tillgången till, och priser på, tomter och bostäder roll eftersom många som bor i både Habo och Vaggeryd pendlar till arbete i Jönköpings kommun.³⁰

Åldrar

Flyttbenägenheten varierar kraftigt efter ålder, vilket visas av Diagram Y. Vid 19 års ålder, när de flesta avslutat gymnasiet sker en mycket kraftig ökning i både in- och utflyttning i Jönköpings kommun. I åldersgruppen 19–22 är nettoflyttningen positiv, medan den vänder till negativ vid 23 års ålder. Detta mönster kan sannolikt förklaras av flyttningar bland studenter, d.v.s. att många som flyttar till kommunen för att studera vid högskolan antingen flyttar vidare till storstadskommunerna (Diagram X) eller tillbaka till sina hemkommuner efter att de avslutat sina studier.

Diagram Y **In- och utflyttning, respektive nettoflyttning, per ålder för Jönköpings kommun, årligt genomsnitt baserat på 2015–2017 (nattbefolkning)**

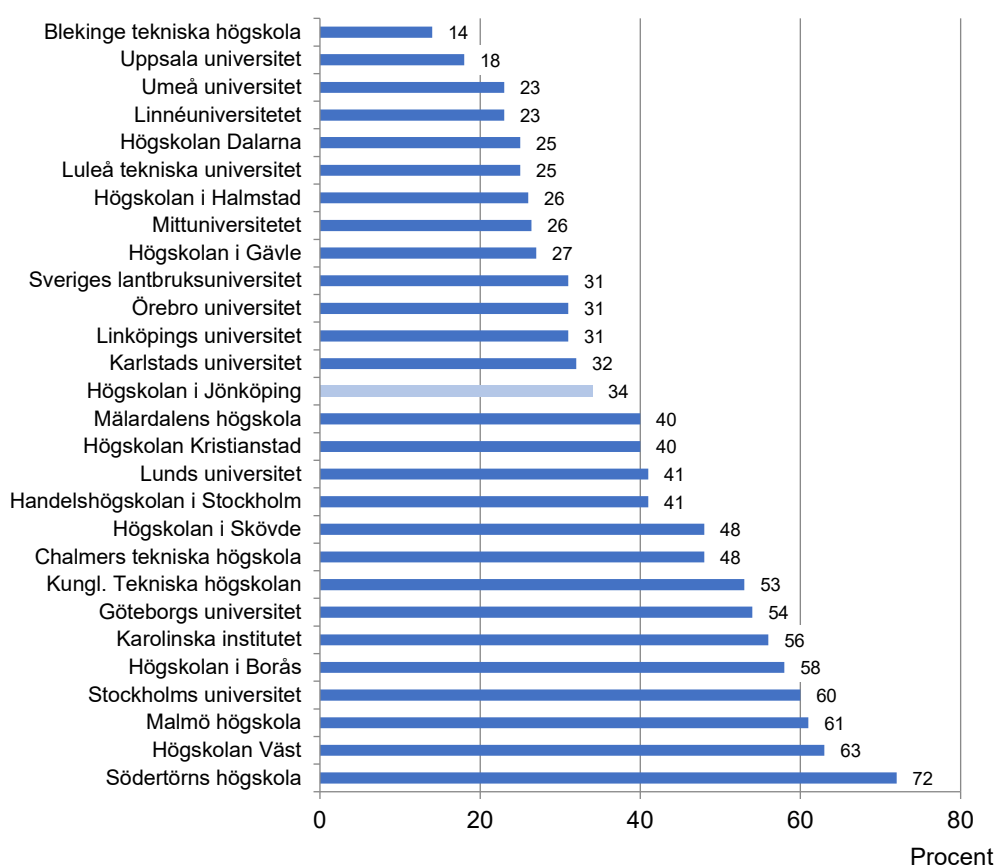
Flyttbenägenheten sjunker kraftigt från 25-årsåldern till att stabiliseras runt 20–30 personer som flyttar in och ut från och med 40-årsåldern. Nettoflyttningen ligger nära noll från 35 års ålder och uppåt, vilket innebär att ungefär lika många flyttar till Jönköpings kommun som härifrån. Från och med 75-årsåldern sker mycket liten flyttning, både till och från kommunen.

³⁰ Sysselsättnings- och pendlingsutveckling 2010–2016, Stadskontoret, Jönköpings kommun, 2018.

Studenter

Den mycket stora flyttbenägenheten i tidiga 20-årsåldern kan till stor del förklaras av att många unga flyttar för att studera vidare direkt efter, eller ett par år efter, gymnasiet. För yngre årskullar börjar andelen som påbörjat högre studier vid senast 24 års ålder närma sig hälften (Diagram K). Tillgången till och utvecklingen av Högskolan i Jönköping innebär ökade möjligheter för unga i Jönköpings kommun, samt i Jönköpings län och andra omkringliggande kommuner, att studera vidare utan att flytta. För de flesta högskolor är upptagningsområdet relativt geografiskt begränsat, såtillvida att högst andel studenter kommer från det egna länet. Diagram Z visar hur stor del av studenterna vid respektive lärosäte 2017 som rekryterades inom lärosätets län, för lärosäten med minst 2 000 studenter.

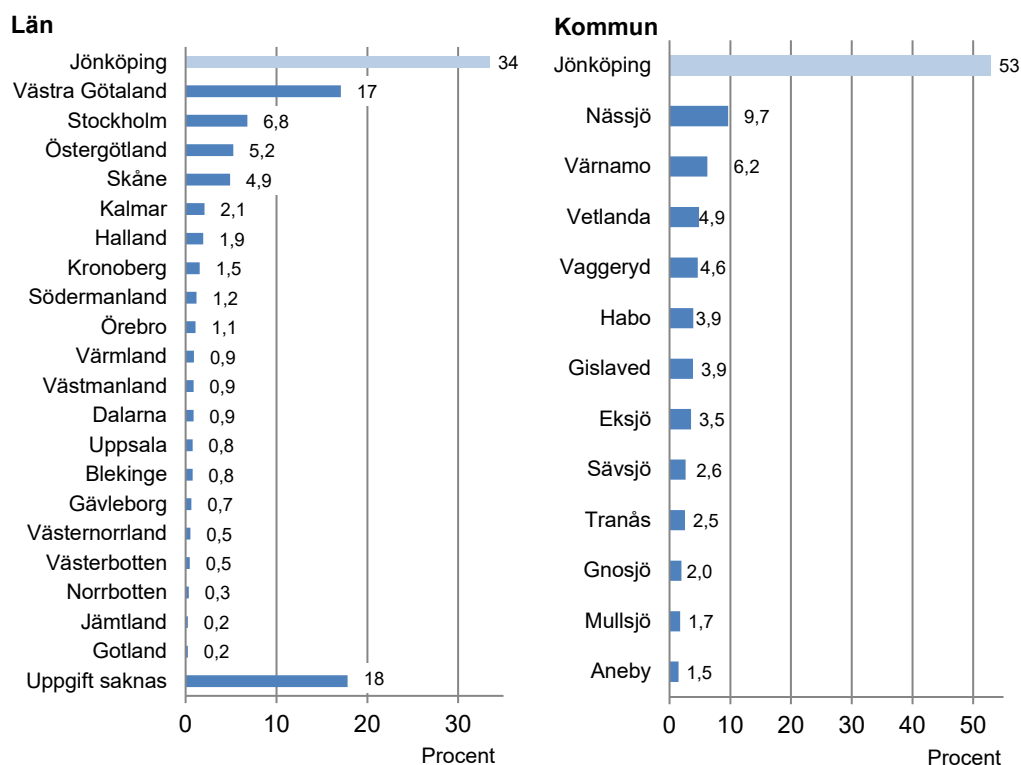
Diagram Z **Andel rekryterade (%) inom lärosätets län 2017.**³¹ Källa: Statistiska Centralbyrån och Ladok genom Högskolan i Jönköping

Bland studenterna vid Högskolan i Jönköping 2017 var 34 procent hemmahörande i Jönköpings län när de påbörjade sina studier, vilket motsvarar 4 238 personer. Av dessa var fler än hälften, 53 procent, folkbokförda i Jönköpings kommun, vilket visas till höger i Diagram Å. Av länets övriga tolv kommuner kommer flest studenter från Nässjö och Värnamo kommuner. Till vänster i Diagram Å redovisas andelen studenter vid Högskolan i Jönköping som kommer från respektive län i Sverige.

³¹ För Linnéuniversitet avses både Kalmar och Kronobergs län, för Mittuniversitetet både Jämtlands och Väster-norrlands län, för Mälardalens högskola både Södermanlands och Västmanlands län, samt för Sveriges lantbruksuniversitet både Skåne och Stockholms län.

Diagram Å **Andel studenter vid Högskolan i Jönköping (%) som rekryterats från respektive län samt andel studenter vid Högskolan i Jönköping (%) som rekryterats från respektive kommun, av de som rekryterats inom Jönköpings län, 2017. Källa: Statistiska Centralbyrån och Ladok genom Högskolan i Jönköping**

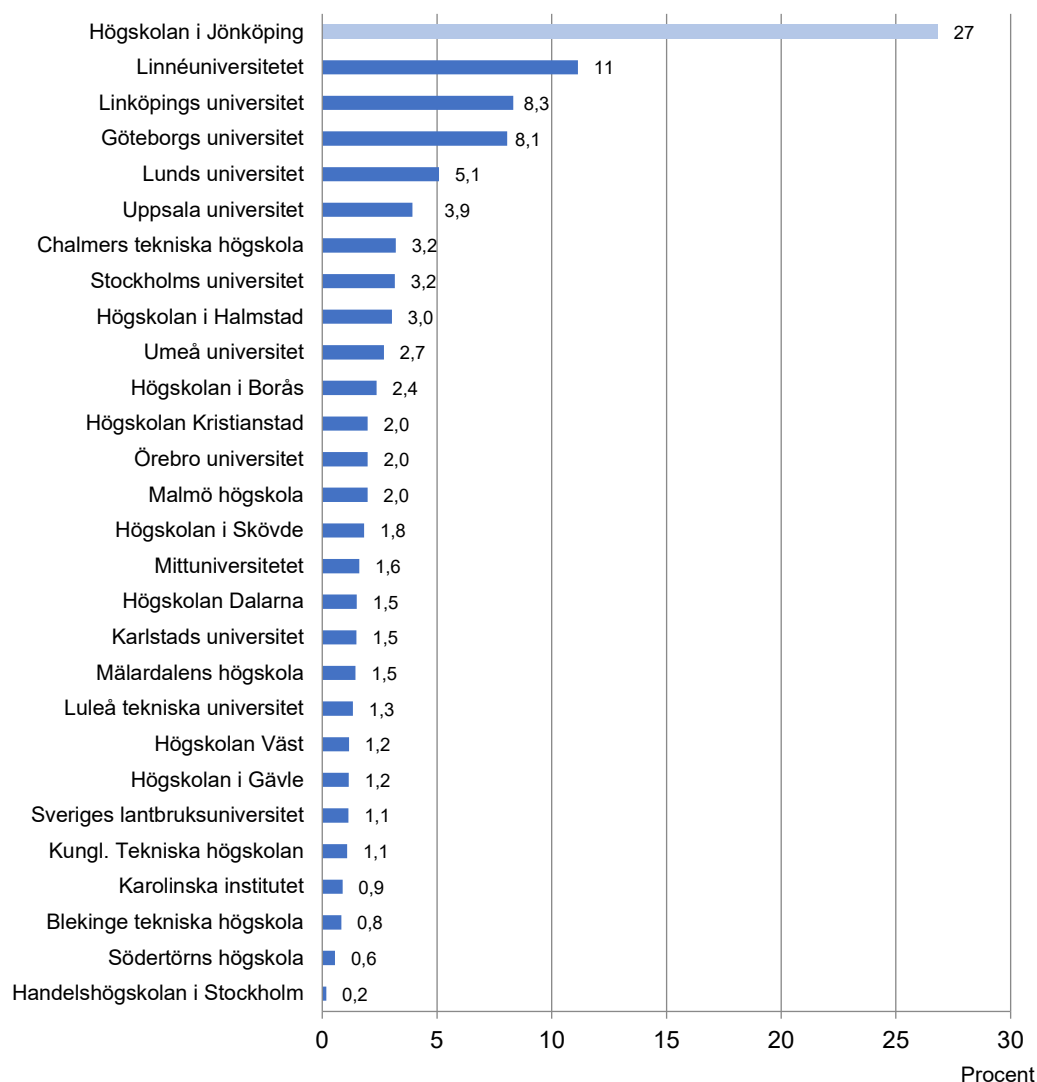
Störst inflyttning av studenter över länsgränsen sker från Västra Götalands län, där 17 procent av de studerande vid Högskolan i Jönköping var folkbokförda innan de påbörjade sina studier. Högskolan har även en relativt hög andel studenter där uppgift om rekryteringslän saknas, vilket innebär att studenten vid rekryteringstidpunkten inte var folkbokförd i Sverige. Nästan var femte student vid Högskolan i Jönköping är därmed sannolikt internationell, vilket är en hög andel i jämförelse med övriga högskolor och universitet i Sverige. Andelen har dessutom ökat med fyra procentenheter sedan 2015, då uppgift om folkbokföring saknades för 14 procent av studenterna vid Högskolan i Jönköping.

Bland lärosäten med minst 2 000 studenter är det endast Handelshögskolan i Stockholm, Kungliga Tekniska Högskolan och Lunds Universitet som lockar en högre andel internationella studenter än Högskolan i Jönköping, medan andelen vid t.ex. Linköpings Universitet och Linnéuniversitetet ligger på 10–11 procent. Den höga andelen internationella studenter i Jönköping ligger i linje med högskolans internationella profil.

Som nämnts ovan bidrar Högskolan i Jönköping med möjligheter för personer boende i kommunen och länet att studera vidare utan behöva flytta. Många, särskilt unga, väljer dock ändå att flytta vilket kan bero på både andra platser attraktivitet och vilka typer av utbildningar som erbjuds vid andra lärosäten relativt Högskolan i Jönköping. Av de studerande vid högskolor och universitet 2017 som rekryterats från Jönköpings län återfinns drygt en fjärdedel vid Högskolan i Jönköping, vilket visas av Diagram Å.

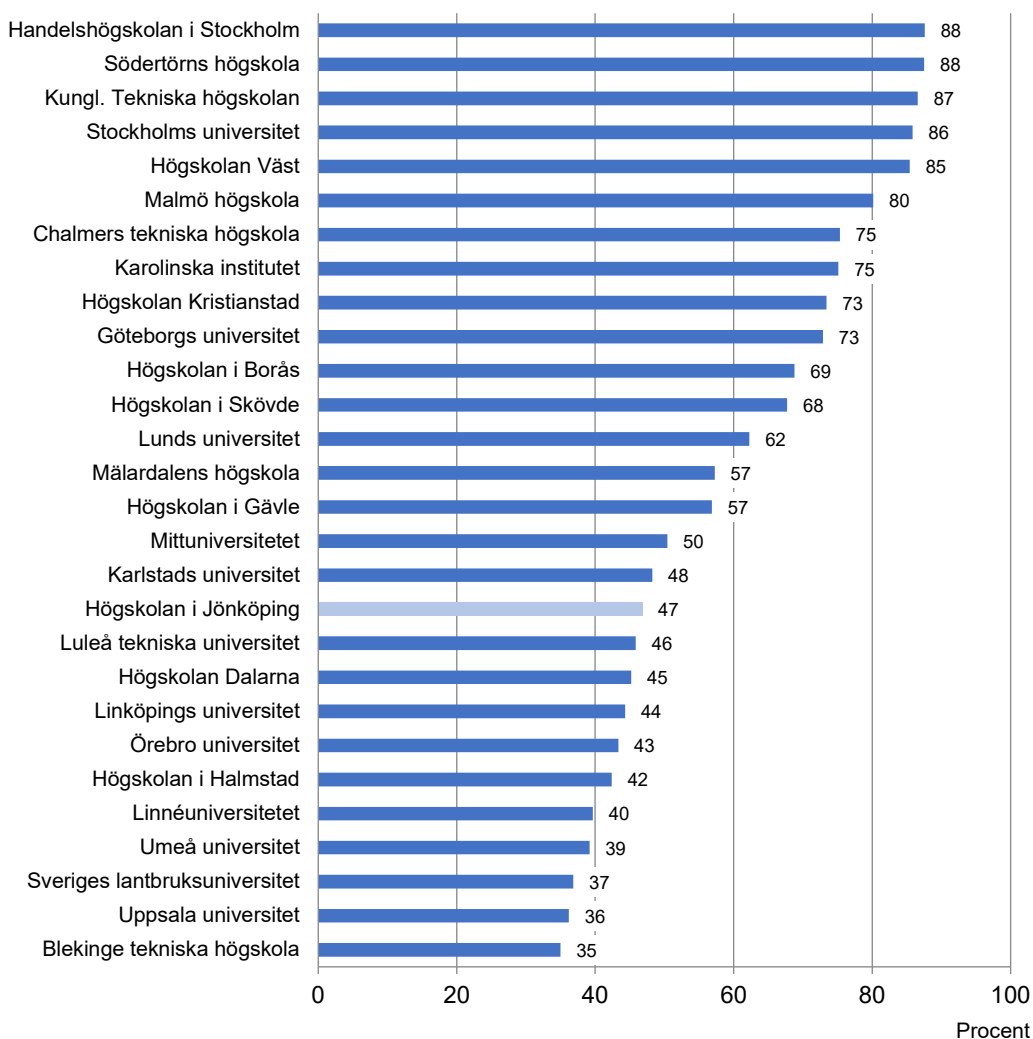
Relativt många som var hemmahörande i Jönköpings län innan de läste vidare studerar även vid Linnéuniversitetet, Linköpings Universitet och Göteborgs Universitet, vilka är relativt stora lärosäten i geografiskt närliggande städer (till Jönköpings län). Göteborgs Universitet har t.ex. drygt 40 000 studenter. Betydligt färre från Jönköpings län studerar vid Handelshögskolan i Stockholm, vilket delvis kan förklaras av att det är ett i sammanhanget litet lärosäte med cirka 2 500 studenter.

Diagram Ä **Andel rekryterade studenter från Jönköpings län (%) som studerar vid respektive lärosäte 2017. Källa: Statistiska Centralbyrån och Ladok genom Högskolan i Jönköping**

På motsvarande sätt som Diagram Z-Diagram Ä ovan visar boendeplats innan högskolestudier visar Diagram Ö-Diagram AA boendeplats tre år *efter* examen, för de studenter som tog ut sin examen under 2013. Diagrammen ovan och nedan ska dock jämföras med försiktighet eftersom de avser olika årskullar.

Diagram Ö **Andel boende inom lärosätets län 2016 tre år efter examen (%), bland studenter som stannat inom Sverige.³² Källa: Statistiska Centralbyrån och Ladok genom Högskolan i Jönköping**

Av de studenter som år 2013 tog ut sin examen från Högskolan i Jönköping och stannade inom landets gränser bodde 47 procent kvar inom Jönköpings län 2016, vilket motsvarar 820 personer. Högskolor och universitet belägna i de tre storstadslänen – Stockholm, Västra Götaland och Skåne – har generellt sett en hög andel studenter som stannar kvar inom lärosätets län. Det är även till dessa tre län, samt Östergötland, som utexaminerade från Högskolan i Jönköping flyttar, om de inte stannar i Jönköping. 14 procent av de personer som tog examen från Högskolan i Jönköping 2013 var inte folkbokförda i Sverige 2016, vilket sannolikt innebär att de flyttat utanför landets gränser. Av de 820 personer som stannat inom länets gränser var 68 procent boende i Jönköpings kommun 2016 medan betydligt färre återfanns i övriga kommuner i Jönköpings län.

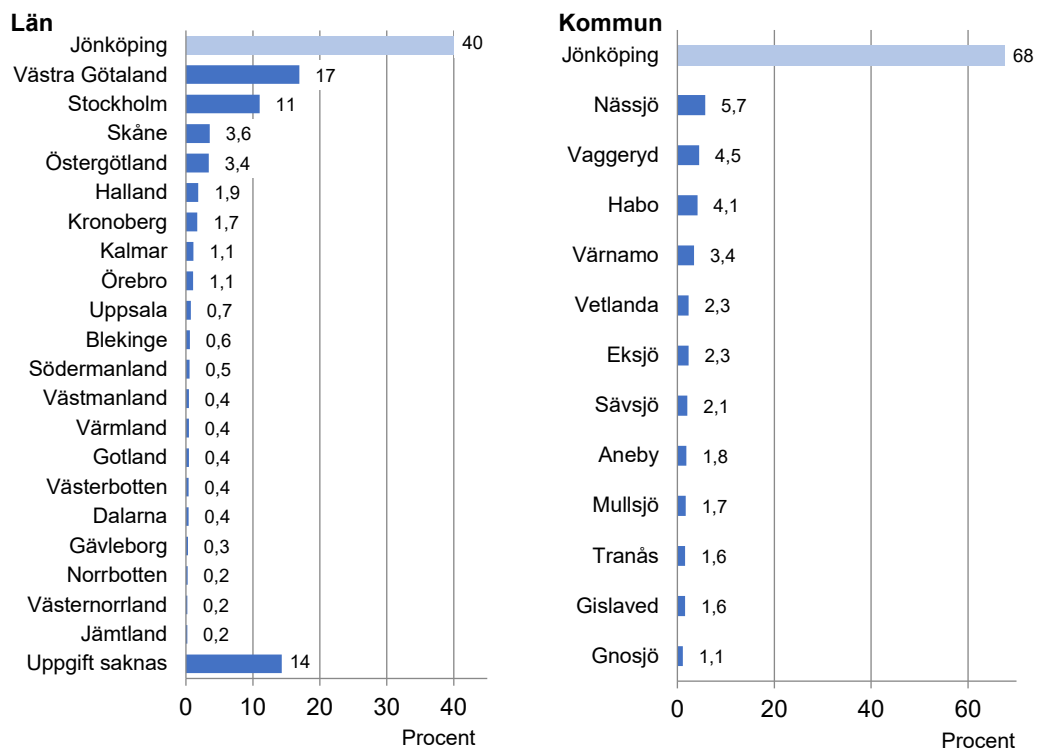
Bland årskullarna som tog examen 2011 och 2012 vid Högskolan i Jönköping stannade ungefär en lika hög andel kvar inom länets gränser tre år efter examen, 49 respektive

³² Begränsningar i data gör att Diagram Ö avser andel bland personer som är folkbokförda i Sverige tre år efter examen medan Diagram AA även innefattar personer där uppgift om folkbokföring saknas.

46 procent. Bland de som stannade inom Jönköpings län var dock en något lägre andel boende i Jönköpings kommun tre år efter examen, 63 respektive 61 procent. 2014 och 2015 bodde istället en något högre andel av de utexaminerade i Nässjö och Värnamo kommuner.

Diagram AA **Andel studenter från Högskolan i Jönköping (%) boende i respektive län tre år efter examen samt andel studenter från Högskolan i Jönköping (%) boende i respektive kommun inom Jönköpings län tre år efter examen, 2016.**

Källa: Statistiska Centralbyrån och Ladok genom Högskolan i Jönköping

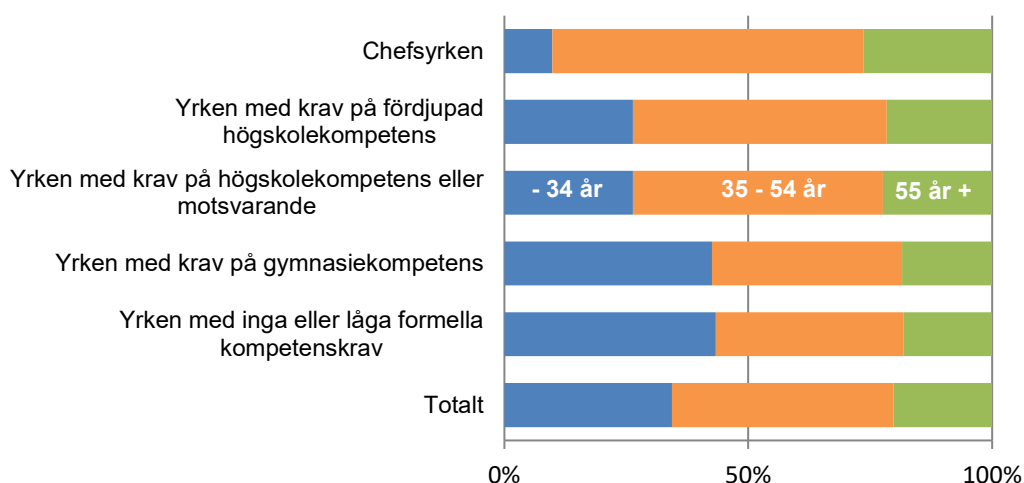

Kommande bristyrken?

Potentiella kommande bristyrken kan definieras som sådana yrken där många sysselsatta befinner sig nära pensionsålder, vilket innebär att det finns relativt få unga som kan fylla på underifrån. Yrken som uppfyller detta behöver dock inte per definition vara kommande bristyrken utan de kan helt enkelt vara yrken som är på väg att försvinna, t.ex. på grund av digitalisering och automatisering.

I Jönköpings kommun är 20,2 procent av de sysselsatta 55 år eller äldre, 34,4 procent är yngre än 35 år, medan 45,4 procent är mellan 35 och 54 år. Åldersstrukturen skiljer sig dock mellan yrken med olika kvalifikationskrav, vilket visas av Diagram AB. Högst andel äldre finns bland chefsyrken, medan yrken med lägre kvalifikationskrav har lägre andel äldre. Jämfört med övriga yrkeskategorier är det en mycket låg andel personer under 35 år som arbetar inom chefsyrken.

Diagram AB **Andel sysselsatta (%) per åldersgrupp i olika yrkesgrupper 2016 (dagbefolkning)**

Under yrkesgrupperna i Diagram AB döljer sig 429 yrken på fyrsiffrig SSYK-nivå. Tabell 4 listar de yrken på fyrsiffernivå inom respektive yrkesgrupp som sysselsätter högst andel personer 55 år och äldre. Yrken där en hög andel av sysselsättningen utgörs av äldre personer kan potentiellt vara kommande bristyrken.

Även om andelen äldre totalt sett är lägst inom yrken med krav på gymnasiekompetens (18,5 procent) är det inom denna yrkesgrupp som enskilda yrken har högst andel sysselsatta som är 55 år eller äldre. Högst andel äldre finns inom odling och djuruppfödning, där fler än sex av tio anställda är 55 år eller äldre. Bland yrken med krav på fördjupad högskolekompetens märks flertalet läraryrken, framför allt special- och yrkeslärare, samt olika typer av specialistsjuksköterskor. Skogsbruk återkommer både inom yrken som kräver gymnasiekompetens och yrken som kräver fördjupad högskolekompetens. Bland yrken som kräver någon form av högskolekompetens märks också de relaterade yrkena GIS- och kartingenjörer samt landskapsarkitekter.

Som nämnts ovan behöver en hög andel äldre inte innebära en kommande brist inom yrket, utan yrket kan vara på väg att fasas ut på grund av ökad digitalisering och auto-

matisering. En ytterligare orsak till att yrket försvinner är ökade kompetenskrav, vilket t.ex. gäller barnskötare inom förskoleverksamhet, ett yrke som alltmer ersätts av utbildade förskolepedagoger.

Tabell 4 **Yrken inom respektive yrkesgrupp med högst andel sysselsatta 55 år och äldre 2016. Andel (%) samt antal personer inom parentes (dagbefolkning)**

Yrken med krav på gymnasiekompetens (18,5%; 6 291)	Yrken med krav på högskolekompetens (22,4%; 2 038)	Yrken med krav på fördjupad högskolekompetens (21,6%; 3 711)
Odlare av jordbruksväxter, frukt- och bär (67,9%; 36)	Fartygsbefäl m.fl. (56,3%; 9)	Specialister och rådgivare inom skogsbruk (47,8%; 22)
Växtodlare och djuruppfödare, blandad drift (63,2%; 72)	GIS- och kartingenjörer (53,8%; 25)	Diakoner (47,4%; 9)
Övrig servicepersonal (60,0%; 6)	Storhushållsföreståndare (50,0%; 13)	Professorer (46,0%; 29)
Barnsköterskor (54,1%; 20)	Pastorer m.fl. (37,2%; 29)	Museiintendenter m.fl. (45,5%; 5)
Uppfödare och skötare av lantbrukets husdjur (49,5%; 109)	Socialförsäkringshandläggare (37,2%; 97)	Speciallärare och specialpedagoger m.fl. (43,1%; 100)
Matroser och jungmän m.fl. (47,8%; 11)	Domstols- och juristsekreterare m.fl. (36,8%; 14)	Präster (40,0%; 16)
Slipare m.fl. (46,2%; 6)	Försäkringssäljare och försäkringsrådgivare (36,0%; 49)	Lärare i yrkesämnen (39,1%; 66)
Övriga drifttekniker och processövervakare (43,8%; 7)	Övriga handläggare (35,4%; 87)	Psykiatrijuksköterskor (37,3%; 38)
Tapetserare (42,9%; 6)	Chefssekreterare och VD-assistenter m.fl. (34,9%; 15)	Landskapsarkitekter (37,2%; 16)
Buss- och spårvagnsförare (42,2%; 174)	Fastighetsförvaltare (34,8%; 23)	Distriktssköterskor (37,1%; 62)
Drifttekniker vid värme- och vattenverk (39,0%; 57)	Skattehandläggare (34,2%; 51)	Företagssköterskor (36,4%; 8)
Undersköterskor, mottagning (38,5%; 62)	Arbetsförmedlare (33,3%; 92)	Finansanalytiker och investeringsrådgivare m.fl. (35,9%; 14)
Brandmän (38,4%; 28)	Receptarier (33,3%; 16)	Specialistläkare (35,7%; 173)
Övrig vård- och omsorgspersonal (37,2%; 55)	Trafiklärare (31,0%; 9)	Bibliotekarier och arkivarier (33,7%; 30)
Skolassistenter m.fl. (36,8%; 35)	Redovisningsekonomer (39,6%; 107)	Övriga specialistsjuksköterskor (33,3%; 75)
Fastighetsskötare (36,7%; 195)	Tekniker, bilddiagnostik och medicintekn. Utrustn. (28,6%; 16)	Skolsköterskor (33,3%; 17)
Tandsköterskor (36,0%; 76)	Brandingenjörer och byggnadsinspektörer m.fl. (28,0%; 7)	Barnmorskor (31,4%; 37)
Taxiförare m.fl. (34,5%; 59)	Skadereglerare och värderare (27,9%; 29)	Specialister och rådgivare inom lantbruk m.m. (31,1%; 14)
Skötare (34,5%; 148)	Banktjänstemän (27,7%; 61)	Kuratorer (30,8%; 56)
Stålkonstruktionsmontörer och grovplåtsslagare (34,0%; 49)	Tandtekniker och ortopedingenjörer m.fl. (27,5%; 30)	Arbetsmiljöingenjörer, yrkes- och miljöhygieniker (30,8%; 8)
Biblioteks- och arkivassistenter m.fl. (33,3%; 10)	Biomedicinska analytiker m.fl. (27,0%; 57)	Röntgensjuksköterskor (30,0%; 24)
Skogsarbetare (33,3%; 10)	Arbetsledare inom tillverkning (25,0%; 35)	Övriga universitets- och högskollärare (29,8%; 64)
Löne- och personaladministratörer (32,9%; 77)	Bild- och sändningstekniker (25,0%; 5)	Åklagare (29,6%; 8)
Processoperatörer, papper (32,8%; 20)	Övriga ingenjörer och tekniker (24,4%; 64)	Gymnasielärare (28,2%; 132)
Bokbindare m.fl. (31,6%; 6)	Inköpare och upphandlare (23,6%; 64)	Tandläkare (26,7%; 35)

Teknik- och kunskapsintensitet i näringslivet

För att kunna behålla och attrahera kunnig och kompetent arbetskraft, särskilt personer med specialistkompetens som kan vara efterfrågade både nationellt och globalt, behöver kommunen attraktiva arbetsgivare som verkar inom kunskapsintensiva och teknologiskt avancerade branscher. Som visats ovan tycks det finnas gott om både högutbildad arbetskraft och yrken med krav på fördjupad högskolekompetens inom branscher som till stor del utgörs av offentlig sektor (utbildning, vård och omsorg, samt offentlig förvaltning) medan företag inom tillverkningsindustrin verkar ha svårare att rekrytera till kvalificerade jobb, trots att dessa är relativt få.

Näringslivsstrukturen är inte bara av betydelse för vilken typ av arbetskraft som kan rekryteras, utan även innovations- och förnyelseförmågan på olika platser är beroende av vilka branscher som finns representerade samt hur teknik- och kunskapsintensivt näringslivet är. I OECD:s rapport från 2012 för Jönköpings län, Kalmar län, Kronoberg och Blekinge³³ lyfts den låga teknik- och kunskapsintensiteten i regionens näringsliv fram som en utmaning för den fortsatta konkurrenskraften. Enligt OECD:s bedömning behövs det en näringslivsomvandling mot ett mer kunskapsintensivt näringsliv, vilket i sin tur ställer högre krav på kunskap och kompetens i arbetskraften.

För att visa på teknik- och kunskapsintensiteten hos arbetsgivare i Jönköpings kommun används Eurostats klassifikation³⁴ av tillverkningssektorn i högteknologiska, medium-högteknologiska, medium-lågteknologiska och lågteknologiska näringsgrenar enligt Tabell 5, medan tjänstesektorn delas in i olika typer av kunskapsintensiva och mindre kunskapsintensiva näringsgrenar enligt Tabell 6.

Tabell 5 **Teknologi-intensitet per näringsgren (SNI2007) inom tillverkningssektorn**

Teknologi-intensitet	SNI2007	Beskrivning
Högteknologisk	21	Tillverkning av farmaceutiska basprodukter och läkemedel
	26	Tillverkning av datorer, elektronikvaror och optik
Medium-högteknologisk	20	Tillverkning av kemikalier och kemiska produkter
	27–30	Tillverkning av elapparatur, övriga maskiner, motorfordon, släpfordon och påhängsvagnar, samt andra transportmedel
Medium-lågteknologisk	19	Tillverkning av stenkolsprodukter och raffinerade petroleumprodukter
	22–25	Tillverkning av gummi- och plastvaror, andra icke-metalliska mineraliska produkter, och metallvaror utom maskiner och apparater, samt stål- och metallframställning
	33	Reparation och installation av maskiner och apparater
Lågteknologisk	10–18	Livsmedels- och dryckesframställning, tillverkning av tobaksvaror, textilvaror, kläder, läder- och skinnvaror m.m., trä och varor av trä, kork, rotting o.d. utom möbler, samt papper och pappersvaror, grafisk produktion och reproduktion av inspelningar
	31–32	Tillverkning av möbler och annan tillverkning

³³ <http://www.oecd.org/cfe/regional-policy/oecdterritorialreviewssmaland-blekingesweden.htm>

³⁴ Se https://ec.europa.eu/eurostat/cache/metadata/en/htec_esms.htm för mer information om klassificeringen.

Tabell 6

Kunskapsintensitet per näringsgren (SNI2007) inom tjänstesektorn

Kunskaps-intensitet	SNI2007	Beskrivning
Kunskapsintensiva marknadstjänster	50–51	Sjö- och lufttransport
	69–71	Juridisk och ekonomisk konsultverksamhet, verksamheter som utövas av huvudkontor; konsulttjänster till företag, samt arkitekt- och teknisk konsultverksamhet; teknisk provning och analys
	73–74	Reklam och marknadsundersökning, samt annan verksamhet inom juridik, ekonomi, vetenskap och teknik
	78	Arbetsförmedling, bemanning och andra personalrelaterade tjänster
	80	Säkerhets- och bevakningsverksamhet
Högteknologiska kunskapsintensiva tjänster	59–63	Film-, video- och tv-programverksamhet, ljudinspelningar och fonogramutgivning, planering och sändning av program, telekommunikation, dataprogrammering, datakonsultverksamhet o.d., samt informationstjänster
	72	Vetenskaplig forskning och utveckling
Kunskapsintensiva finansiella tjänster	64–66	Finans- och försäkringsverksamhet, inklusive pensionsfondsverksamhet, samt stödtjänster till finansiella tjänster och försäkring
Andra kunskaps-intensiva tjänster	58	Förlagsverksamhet
	75	Veterinärverksamhet
	84–93	Offentlig förvaltning och försvar; obligatorisk socialförsäkring, utbildning, vård och omsorg; sociala tjänster, samt kultur, nöje och fritid
Mindre kunskaps-intensiva marknadstjänster	45–47	Parti-, provisions-, och detaljhandel, samt reparation av motorfordon och motorcyklar
	49	Landtransport; transport i rörsystem
	52	Magasinering och stödtjänster till transport
	55–56	Hotell- och restaurangverksamhet
	68	Fastighetsverksamhet
	77	Uthyrning och leasing
	79	Resebyrå- och researrangörsverksamhet och andra resetjänster och relaterade tjänster
	81	Fastighetsservice samt skötsel och underhåll av grönytor
	82	Kontorstjänster och andra företagstjänster
	95	Reparation av datorer, hushållsartiklar och personliga artiklar
Andra mindre kunskapsintensiva tjänster	53	Post- och kurirverksamhet
	94	Intressebevakning; religiös verksamhet
	96	Andra konsumenttjänster
	97–99	Förvärvsarbete i hushåll, hushållens produktion av diverse varor och tjänster för eget bruk, samt verksamhet vid internationella organisationer, utländska ambassader o.d.

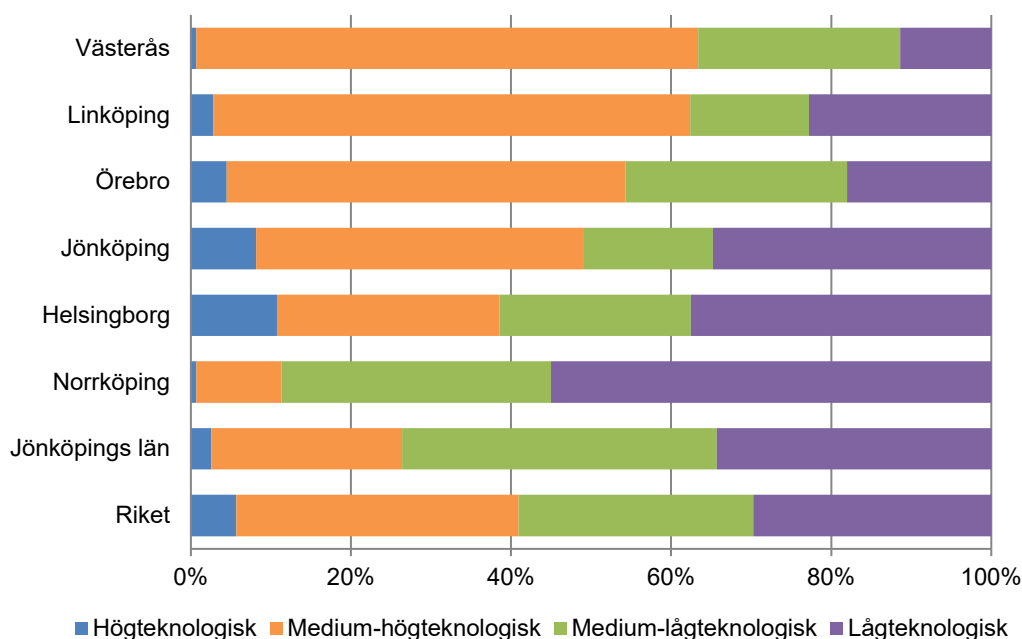
Diagram AC visar andelen sysselsatta per teknologisk nivå inom tillverkningssektorn för Jönköpings kommun och kommuner av liknande storlek, samt Jönköpings län och riket som helhet. I Jönköpings kommun jobbar 8,2 procent av de sysselsatta inom tillverkning i högteknologiska näringsgrenar. Även om Helsingborg har en större *andel* av sin tillverkningssektor inom högteknologisk tillverkning är *antalet* sysselsatta högre i Jönköpings kommun. När det gäller sysselsättning i hög- eller medium-högteknologiska näringsgrenar är andelen högre i både Västerås, Linköping och Örebro kommuner än i Jönköpings kommun. Det är dock fler personer i Jönköpings kommun som jobbar med minst medium-högteknologisk tillverkning än i Örebro kommun.

Jönköpings kommun har betydligt högre andel, samt betydligt fler personer, som är sysselsatta inom lågteknologisk tillverkning än både Västerås, Linköping och Örebro kommun. Av de sex kommunerna i Diagram AC sticker Norrköping ut med en mycket hög andel av sysselsättningen inom tillverkningssektorn i låg- eller medium-lågteknologiska näringsgrenar.

I jämförelse med Jönköpings län som helhet har kommunen en högre teknologisk nivå inom tillverkningssektorn. Närmare 40 procent av länets sysselsatta inom hög- eller medium-högteknologisk tillverkning jobbar i Jönköpings kommun, trots att tillverkningssektorn utgör en betydligt större del av näringslivet i övriga länet.³⁵ Med undantag av Habo och Mullsjö kommun domineras tillverkningssektorn i övriga länet av låg- och/eller medium-lågteknologisk tillverkning.³⁶

I jämförelse med riket som helhet har Jönköpings kommun en högre andel sysselsatta inom både hög- och medium-högteknologiska näringsgrenar. Även andelen som jobbar inom lågteknologisk tillverkning är högre, vilket innebär att medium-lågteknologisk tillverkning är relativt liten i kommunen i förhållande till riket.

Diagram AC **Andel av sysselsättningen (%) per teknologisk nivå inom tillverkningssektorn, per kommun samt Jönköpings län och riket 2016 (dagbefolkning)**

En faktor för att ytterligare höja teknik- och kunskapsintensiteten i t.ex. tillverkningssektorn är tillgången till kunskapsintensiva företagstjänster, vilka ofta benämns KIBS (Knowledge Intensive Business Services). Även OECD lyfter att främjandet av företag som erbjuder kunskapsintensiva tjänster kan leda till ett flöde av nya idéer och kunskaper i det befintliga näringslivet. Etableringar av företag inom KIBS-sektorn spelar dessutom en dubbel roll för lokal utveckling och förnyelseförmåga eftersom de förutom konsult-

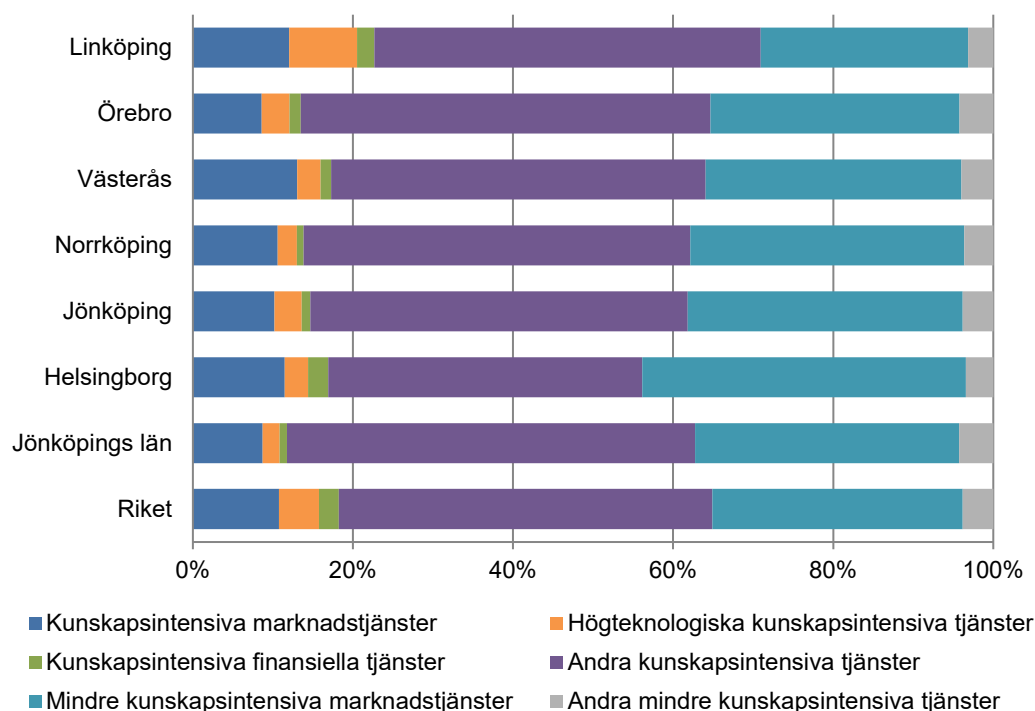
³⁵ Sysselsättnings- och pendlingsutveckling 2010-2016, Stadskontoret, Jönköpings kommun, 2018.

³⁶ Wixe (2018). Kunskap och kompetens i Jönköpings län – Regionala strukturbilder, Regional utveckling, Region Jönköpings län.

verksamhet bedriver egen innovationsverksamhet.³⁷ KIBS-företagen finns under kategorierna kunskapsintensiva marknadstjänster och högteknologiska kunskapsintensiva tjänster³⁸ i Tabell 6.

Diagram AD visar andelen sysselsatta per kunskapsnivå inom tillverkningssektorn för Jönköpings kommun och kommuner av liknande storlek, samt Jönköpings län och riket som helhet.

Diagram AD **Andel av sysselsättningen per kunskapsnivå inom tjänstesektorn, per kommun samt Jönköpings län och riket 2016 (dagbefolkning)**

Tjänstesektorn i Jönköpings kommun, liksom i övriga landet, domineras av så kallade andra kunskapsintensiva tjänster. Här ingår t.ex. offentlig förvaltning, utbildning samt vård och omsorg, vilka tillhör både kommunens och rikets större branscher.³⁹ Bland övriga kunskapsintensiva tjänster jobbar högst andel genomgående inom marknadstjänster. Jämfört med övriga kommuner och riket som helhet sticker Jönköping ut med en hög andel sysselsatta i arbetsförmedling, bemanning och andra personalrelaterade tjänster (SNI 78), fyra av tio sysselsatta inom kunskapsintensiva marknadstjänster jobbar i denna näringsgren.

Länet som helhet har ännu högre andel i arbetsförmedling, bemanning och andra personalrelaterade tjänster, 46,1 procent, medan motsvarande siffra för riket som helhet är 25,1 procent. Det innebär att även om Jönköpings kommun ligger i linje med riket gällande kunskapsintensiva marknadstjänster, har kommunen en lägre andel sysselsatta i

³⁷ Shearmur och Doloreux (2018), *KIBS as both innovators and knowledge intermediaries in the innovation process: Intermediation as a contingent role*, Papers in Regional Science (kommande).

³⁸ Följande näringsgrenar ingår i KIBS: 62-63, 69-74. Se t.ex.

https://www.tillvaxtanalys.se/download/18.1d7fbce414d2f83fc76694ba/1431340359576/WP_PM_2010_14.pdf

³⁹ Sysselsättnings- och pendlingsutveckling 2010-2016, Stadskontoret, Jönköpings kommun, 2018.

näringsgrenar som klassificeras som kunskapsintensiva företagstjänster, eller KIBS. Som jämförelse kan nämnas att 40,8 procent av de sysselsatta inom kunskapsintensiva marknadstjänster i Linköpings kommun arbetar i arkitekt- och teknisk konsultverksamhet (SNI 71), medan motsvarande andel i Jönköpings kommun är 21,9 procent.

Både högteknologiska kunskapsintensiva tjänster och kunskapsintensiva finansiella tjänster utgör relativt små segment av kunskapsintensiva tjänster, 5,0 respektive 2,5 procent i riket som helhet. I Jönköpings kommun är dessa andelar lägre än i riket men högre än för Jönköpings län som helhet. 3,4 procent av kommunens sysselsättning i tjänstesektorn finns inom högteknologiska tjänster medan 1,1 procent finns inom finansiella tjänster, vilket bekräftar att finans- och försäkringsverksamheten är relativt begränsad i Jönköping kommun, samt i länet som helhet.⁴⁰ Inom högteknologiska tjänster jobbar flest med dataprogrammering och datakonsultverksamhet (SNI 62), i både kommunerna, länet och riket. I jämförelse med övriga kommuner och riket jobbar relativt många i Jönköpings kommun, och framför allt i Norrköpings kommun, med telekommunikation (SNI 61). I Jönköpings kommun jobbar dock relativt få med film-, video- och TV-verksamhet (SNI 59) samt vetenskaplig forskning och utveckling (SNI 72).

I jämförelse med riket som helhet återfinns en relativt hög andel av de sysselsatta inom mindre kunskapsintensiva marknadstjänster i Jönköpings kommun i stödtjänster till transport och magasinering (SNI 52), 11,0 procent i kommunen gentemot 4,1 procent i riket. Detta återspeglar branschstrukturen i Jönköpings kommun, där kommunen är särskilt stark inom just transport och magasinering.⁴¹ Detaljhandel (SNI 47) sysselsätter flest inom mindre kunskapsintensiva marknadstjänster, ungefär en fjärdedel jobbar i näringsgrenen i samtliga kommuner, länet och riket. Inom andra mindre kunskapsintensiva tjänster sysselsätts en relativt hög andel i Jönköpings kommun i post- och kurirverksamhet (SNI 53).

Teknologi- och kunskapsintensiva arbetsgivare spelar en viktig roll för kommunens förmåga att attrahera och behålla kvalificerad och specialiserad arbetskraft. Diagram AC visar att Jönköpings kommun står sig relativt väl i förhållande till riket som helhet när det gäller teknologi-intensiteten i tillverkningssektorn. Det finns dock kommuner av liknande storlek med fler jobb inom hög- och medium-högteknologiska näringsgrenar, liksom det finns kommuner som erbjuder färre möjligheter till teknologi-intensiv sysselsättning inom tillverkningssektorn. När det gäller kunskapsintensiteten inom tjänstesektorn står sig kommunen inte fullt lika väl i jämförelse med riket, särskilt inte inom högteknologiska och finansiella tjänster. Med undantag av Linköpings kommun ligger dock Jönköpings kommun i nivå med övriga kommuner i Diagram AD. Siffrorna för riket drivs därmed sannolikt av en hög koncentration av kunskapsintensiva högteknologiska och finansiella tjänster till storstäderna.

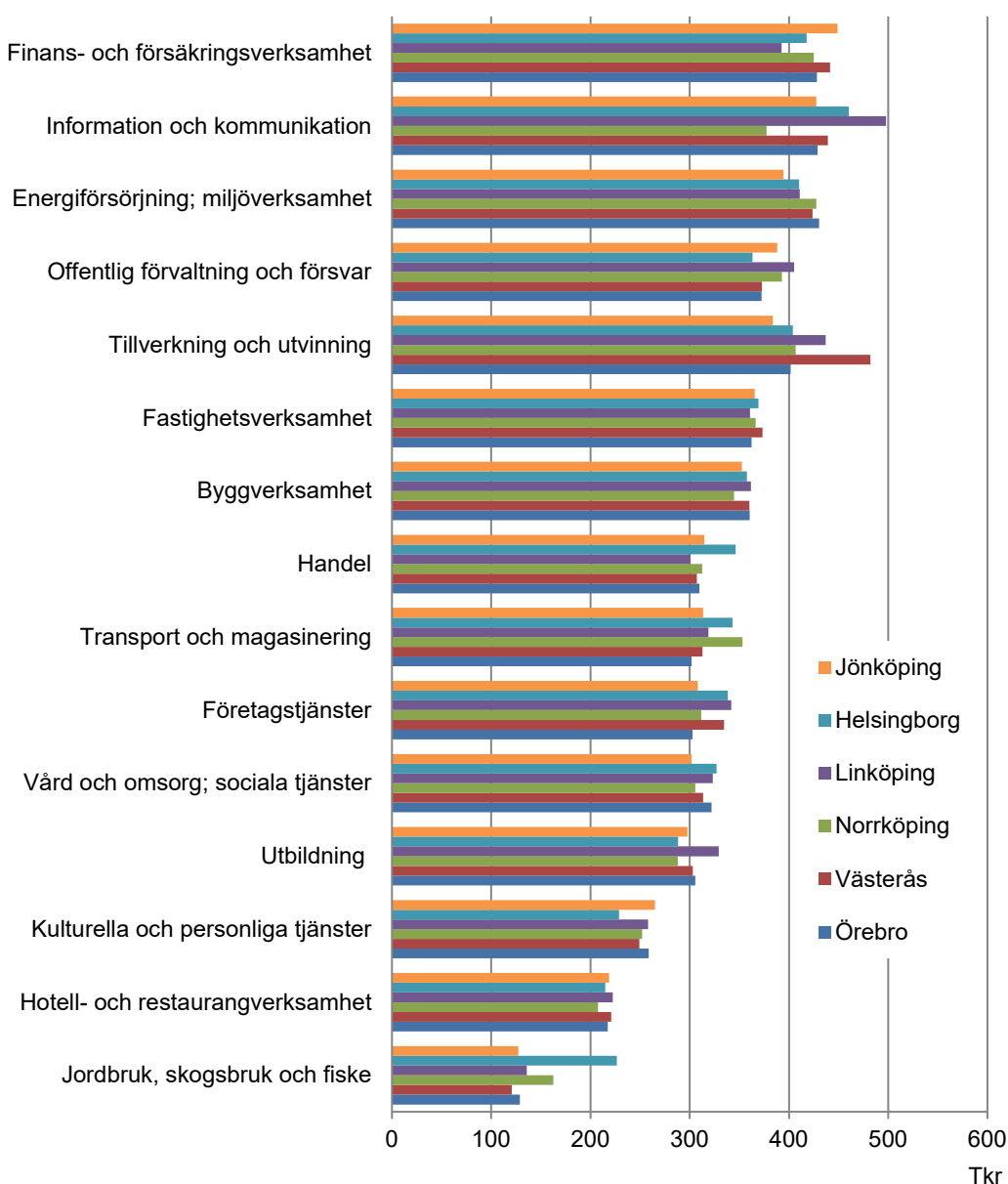
⁴⁰ Jämför Sysselsättnings- och pendlingsutveckling 2010-2016, Stadskontoret, Jönköpings kommun, 2018.

⁴¹ Sysselsättnings- och pendlingsutveckling 2010-2016, Stadskontoret, Jönköpings kommun, 2018.

Löneutveckling

En ytterligare faktor som spelar en central roll för att attrahera och behålla kvalificerad och specialiserad arbetskraft är lönenivån och löneutvecklingen i kommunen. Diagram AE redovisar genomsnittlig årsinkomst per bransch för Jönköpings kommun samt fem kommuner av liknande storlek, där branscherna är sorterade efter medellön i Jönköpings kommun. I Jönköpings kommun är medellönen högst inom finans- och försäkringsverksamhet samt informations- och kommunikationsverksamhet. Av de sex kommunerna i Diagram AE är medellönen inom finans och försäkring till och med högst i Jönköpings kommun. Trots detta är båda branscherna relativt små i kommunen och de uppvisar dessutom lägre tillväxt än i riket som helhet.⁴²

Diagram AE Genomsnittlig årsinkomst per bransch och kommun 2016 (dagbefolkning)

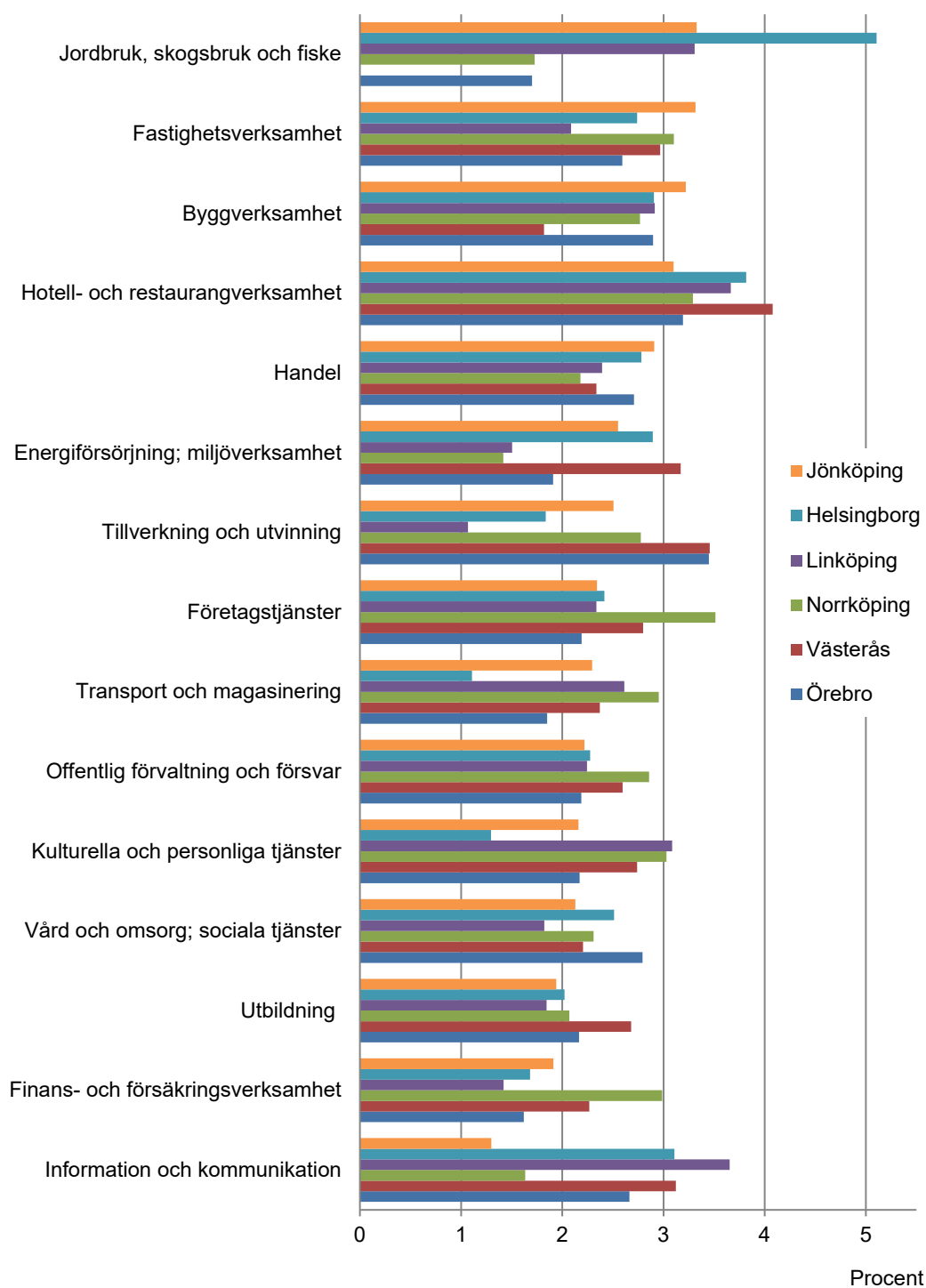
⁴² Sysselsättnings- och pendlingsutveckling 2010-2016, Stadskontoret, Jönköpings kommun, 2018.

Trots att utbildning samt offentlig förvaltning och försvar har högst andel högutbildade i Jönköpings kommun (Diagram F) är medellönen, särskilt inom utbildning, betydligt lägre än inom finans och försäkring samt information och kommunikation. Medellönen inom utbildning och offentlig förvaltning står sig dock väl gentemot övriga kommuner i Diagram AE, med undantag av Linköpings kommun som ligger högre särskilt inom utbildning.

Av de sex kommunerna har Jönköping lägst årlig genomsnittsinkomst inom tillverkning. Västerås och Linköpings kommuner ligger betydligt högre, vilket sannolikt återspeglar den högre teknologi-intensiteten i branschen i dessa kommuner (Diagram AC). Även inom Jönköpings kommuns snabbast växande bransch, företagstjänster, ligger medellönen relativt lågt. En stor del av branschen utgörs dock av arbetsförmedling och bemanning samt kontorstjänster, där lönenivån är lägre än inom kunskapsintensiva företagstjänster, KIBS, som t.ex. teknisk konsultverksamhet samt forskning och utveckling, vilka är relativt små delbranscher i kommunen.

Diagram AF visar den genomsnittliga årliga ökningen i medellön mellan 2010 och 2016 per kommun och bransch, där branscherna är sorterade efter löneökning i Jönköpings kommun. Medan finans- och försäkringsverksamhet samt informations- och kommunikationsverksamhet har den högsta medellönen i kommunen uppvisar dessa två branscher den svagaste årliga löneutvecklingen. I förhållande till övriga kommuner är löneökningen särskilt svag inom information och kommunikation. Branscher som till stor del utgörs av offentlig sektor, framför allt utbildning samt vård och omsorg, uppvisar relativt låg löneökningstakt. I jämförelse med övriga kommuner i Diagram AF på nästa sida är den årliga löneökningen högst i Jönköpings kommun inom fastighetsverksamhet, byggverksamhet och handel.

Diagram AF **Genomsnittlig årlig ökning (%) i årsinkomst 2010–2016 per bransch och kommun 2010–2016 (dagbefolkning)⁴³**

⁴³ För de kommuner och branscher där löneutvecklingen är positiv. I Västerås kommun har årsinkomsten inom jordbruk, skogsbruk och fiske minskat med 4,7 procent årligen mellan 2010 och 2016.

Slutsatser och rekommendationer

Baserat på rapportens innehåll kan följande slutsatser dras för Jönköpings kommun:

- Befolkningens utbildningsnivå ökar över tiden.
- Inrikes och utrikes födda är högutbildade (minst tre års eftergymnasial utbildning) i samma utsträckning.
- Utrikes födda är lågutbildade (enbart grundskola) i högre grad än inrikes födda.
- Kvinnor är högutbildade i högre grad än män och gapet ökar över tiden.
- Det är mycket stora skillnader i utbildnings- och yrkesval mellan kvinnor och män, kvinnor utbildar sig och jobbar inom vård och omsorg samt utbildning medan män återfinns inom tillverkning och teknik.
- Hög andel högutbildade, samt yrken som kräver fördjupad högskolekompetens, finns inom utbildning, vård- och omsorg, samt offentlig förvaltning.
- Inrikes födda har ett yrke som matchar deras utbildning i högre grad än utrikes födda, där skillnaderna är ännu större för högutbildade.
- Matchningen för högutbildade och för yrken som kräver fördjupad högskoleutbildning är hög inom utbildning, vård och omsorg, samt offentlig förvaltning, lägre inom t.ex. transport och magasinering samt tillverkning, och mycket låg inom hotell- och restaurangverksamhet.
- Inom handel och tillverkning tycks jobb till viss del tillsättas med arbetskraft som inte uppfyller kvalifikationskraven. Inom företagstjänster samt hotell- och restaurangverksamhet är istället utbildningsnivån bland de sysselsatta högre än kvalifikationskraven enligt tillsatta yrken.
- Matchningsproblematiken inom tillverkning är större för arbetsgivare som söker specialistkompetens än för arbetstagare med specialistkompetens, vilket tyder på en kompetensbrist.
- Jönköpings kommun tappar högutbildade inom främst hälso- och sjukvård, pedagogik och lärarutbildning, samt teknik och teknisk industri till övriga länet, medan högutbildade inom framför allt företagsekonomi, handel, och administration flyttar till Stockholm och Göteborg.
- Drygt en tredjedel av studenterna vid Högsolan i Jönköping kommer från Jönköpings län medan närmare hälften av de utexaminerade stannar kvar inom länets gränser, de flesta i Jönköpings kommun.
- Studenter som kommer från Jönköpings län flyttar inte särskilt långt, drygt en fjärdedel studerar vid Högsolan i Jönköping och relativt många återfinns vid geografiskt närliggande och relativt stora lärosäten som t.ex. Linköpings Universitet.
- Högsolan i Jönköping attraherar många internationella studenter, i jämförelse med övriga lärosäten i Sverige.
- Potentiellt kommande bristyrken är flera läraryrken, framför allt special- och yrkeslärare, samt specialistsjuksköterskor. En hög andel äldre bland de sysselsatta finns även bland specialister inom skogsbruk samt kartingenjörer och landskapsarkitekter.
- Jönköpings kommun står sig relativt väl i förhållande till riket som helhet när det gäller teknologi-intensiteten i tillverkningssektorn, dock inte i förhållande till t.ex. Västerås och Linköping.
- Jönköpings kommun är svagare inom kunskapsintensiva tjänstesektorer, särskilt högteknologiska och finansiella tjänster.

Baserat på slutsatserna ovan kan följande rekommendationer ges för Jönköpings kommun:

- Verka för mer jämställda val till gymnasiet, eftersom detta val påverkar framtida högskole-, yrkes-, och branschinriktningar.
- Verka för en mer effektiv matchning på arbetsmarknaden, särskilt inom vissa branscher samt för utrikes födda med högre utbildning.
- Verka för att attrahera och behålla specialistkompetens inom framför allt tillverkning och tekniska yrken.
- Verka för att ytterligare attrahera och behålla studenter från övriga Sverige och världen, som en källa till kompetens.
- Verka för en högre utbildningsnivå inom transport och magasinering, för att ytterligare stärka och utveckla den bransch som kommunen är profilerad inom.
- Verka för en ökad teknik- och kunskapsintensitet i näringslivet som helhet, genom t.ex. etableringar inom kunskapsintensiva företagstjänster.

Källor

Statistiska centralbyrån (Statistikdatabasen samt Regionala Supercrossdatabaser) och Tillväxtverket (Raps-RIS), samt Ladok och Universitetskanslerämbetet där så anges.

Definitioner

Dagbefolkning	Förvärvsarbetande befolkning 16 år och äldre med arbetsställe i kommunen (eller området vid delområdesanalys).
Nattbefolkning	Förvärvsarbetande befolkning 16 år och äldre med bostad i kommunen (eller området vid delområdesanalys).
Bransch	Gruppering av näringsgrenar baserade på standarden för svensk näringsgrensindelning (SNI) 2007. Grupperingen ger 15 branscher. SNI är en statistisk standard som används för att klassificera företag och arbetsställen efter deras ekonomiska aktiviteter och dela in dem i näringsgrenar. SNI överensstämmer med den europeiska indelningen NACE. Den nu rådande standarden, SNI 2007, infördes i september 2011.
Delbransch	Näringsgren på tvåsiffrig nivå enligt SNI 2007.
Yrke	Yrkestillhörighet mäts enligt standard för svensk yrkesklassificering (SSYK), vilket är ett system för att gruppera individers yrken eller arbetsuppgifter. Från och med 2014 används en uppdaterad indelning av yrken, SSYK 2012, vilken skiljer sig mycket från den tidigare grupperingen (SSYK 96).
Utbildning	Utbildningsnivå samt inriktning mäts enligt svensk utbildningsnomenklatur (SUN), vilket är en standard för klassificering av enskilda utbildningar. Den nuvarande versionen av SUN (SUN 2000) gäller från och med juli år 2000.
Högutbildad	Person med minst tre års eftergymnasial/högre utbildning, benämns även längre högre utbildning i rapporten.
Lågutbildad	Person med enbart förgymnasial utbildning, d.v.s. högst grundskola.
Matchning	Jämförelse mellan en individs yrke och utbildning (nivå och inriktning) för populationen 20–64 år.

